

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ
СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган

Қонунчиликдаги янгиликлар

ЯНГИ ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАМИЗ

Мазкур ва бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан www.norma.uz сайтидаги эркин қириладиган «Қонунчиликдаги янгиликлар» рукнида танишиб чиқишингиз мумкин.

ЖАМҒАРМА ЎРНИГА ЖАМҒАРМА

Президентнинг 2011 йил 11 февралдаги ПФ-4275-сон Фармони билан Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг ташкил этилиши (Президентнинг 2010 йил 10 ноябрдаги ПК-1432-сон қарори) муносабати билан Президентнинг айрим ҳужжатларига ўзгартишлар киритилди. Чунончи, Президентнинг бир қатор қарорларида Мактаб таълимини ривожлантириш жамғармаси Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига ўзгартирилди. Хусусан, Ҳисоб палатаси энди Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси маблағларининг тўлиқ тушиши, улардан мақсадли, оқилона ва самарали фойдаланилиши устидан қаттиқ назоратни амалга оширади (Мактаб таълимини ривожлантириш жамғармаси ўрнига). «Навоий» ЭИИЗ-да рўйхатдан ўтган ҳўжалик юритувчи субъектлар уларга киритилган тўғридан-тўғри инвестицияларнинг муайян ҳажмида Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига (Мактаб таълимини ривожлантириш жамғармаси ўрнига) мажбурий ажратмаларни тўлашдан озод қилинади.

Ҳужжат билан шунга ўхшаш бошқа ўзгартишлар ҳам киритилган.

ШУНДАЙ КОМПАНИЯ БОР ЭДИ

Президентнинг 2011 йил 3 мартдаги ПФ-4290-сон Фармони билан Президентнинг 2001 йил 27 апрелдаги «Улгуржи ва биржа савдосини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» ПФ-2836-сон Фармонига ўзгартириш киритилди. Унга биноан, «Ўзулгуржисавдо» акциядорлик компанияси тугатилганлиги муносабати билан унинг ташкил қилиниши тўғрисидаги меъёр чиқариб ташланди.

ЎЗИМИЗДАГИ ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИЛАР ҲИМОЯ ҚИЛИНАДИ

Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 25 февралдаги 49-сон қарори билан Импорт қилинаётганда Солиқ кодекси 211-моддасининг 6-бандида назарда тутилган ҚҚС бўйича имтиёз қўлланилмай-диган дори воситаларининг рўйхати (бундан кейин – Рўйхат) тасдиқланди ва 2011 йил 1 апрелдан бошлаб жорий этилади. У халқаро патентланмаган номланишдаги 40 дан ортиқ дори воситаларини ўз ичига олади, уларга мамлакатимизда рўйхатдан ўтказилган импорт қилинган шунга ўхшаш дори воситалари, шунингдек чиқарилиш шакли ва тегишли ТИФ ТН коди келтирилган.

Махсус ташкил қилинган ишчи гуруҳга 2011 йил 1 апрелга қадар Рўйхатга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги низомни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш учун киритиш топширилган, бунда унга дори воситаларини киритишнинг муайян мезонларини белгилаш, шу жумладан аҳоли касалланиш тузилмасини, ички бозордаги ўзимизда ишлаб чиқарилган дори воситаларининг сифати ва улар билан тўйинтирилганлигини таҳлил қилиш топширилган. Унга шунингдек республика фармацевтика бозорини мунтазам равишда мониторинг қилиш, зарур бўлганда мазкур Рўйхатни ўзгартириш ва ҳар 6 ойда унга қўшимча киритишга доир таклифлар киритиш топширилган.

ҲАР БИР ТУМАН ВА ШАҲАРГА – БОЛАЛАР МАРКАЗИ

Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 28 февралдаги «Мактабдан ташқари таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 50-сон қарори билан фаолият кўрсатаётган мактабдан ташқари таълим муассасаларининг соинини ва тузилмасини такомиллаштириш ҳамда унинг асосида ҳар бир туман ва шаҳарда 1 тадан «Баркамол авлод» болалар марказини, шунингдек 1 тадан вилоят болалар марказини, Қорақалпоғистон Республикасида эса – республика болалар марказини ва Тошкент шаҳрида – техник, бадиий ижодиёт, ўлкашунослик ва экология бўйича 3 та республика болалар марказларини – улар туманлар, шаҳарлар ва вилоятлар ҳокимликларига бўйсундирилган ҳолда – ҳаммаси бўлиб 215 та болалар марказини шакллантириш тўғрисида қарор қабул қилинди. «Баркамол авлод» болалар марказларининг намунавий тузилмалари маъқулланди, уларнинг асосий вазифалари белгиланди.

Ҳужжат билан: ўқув жараёнига зарар етказмаган ҳолда умумтаълим мактаблари биноларининг алоҳида ўқув блокларида 78 та «Баркамол авлод» болалар марказининг очилиши; тўғрак машғулотларини ўтказишга мактаблар, лицейлар ва коллежлар ўқитувчиларини 0,5 ставка бўйича ҳисоб-китобдан келиб чиқиб жалб этилиши назарда тутилган.

Болалар марказларида ўқиганлик учун вилоят марказлари, Нукус ва Тошкент шаҳарларида ойига ЭКИХнинг 10 фоизи миқдоридида ва республиканинг бошқа туманлари (шаҳарларида) 5 фоиз миқдоридида ота-она тўлови жорий этилиши, тушган маблағлар тўғрак ишлари учун зарур бўлган материаллар ва хом ашё сотиб олишга мақсадли йўналтирилиши белгиланган.

ҚАЙТА РЎЙХАТДАН ЎТКАЗИЛАДИЛАР

Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 мартдаги 51-сон қарори билан Боғдорчилик-узумчилик ширкатлари тўғрисида

низом тасдиқланди. Унда ширкатлар фаолиятининг мақсади ва предмети, унга аъзолик, ширкат аъзоларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, ширкатнинг мол-мулки ва маблағлари, бошқарув органлари, қайта ташкил этиш ва тугатиш тартиби белгиланган.

Жамоавий боғдорчилик ва узумчиликни юритиш учун фуқароларга ер участкаси корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларнинг ёки фуқаролар гуруҳининг илтимосномасига биноан, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда туман ҳокими томонидан берилади. Ундан мева, резавор ва бошқа қишлоқ ҳўжалиги экинларини ўстириш учун фойдаланилиши керак. Боғдорчилик-узумчилик ширкати унинг аъзолигига киришни хоҳловчилар камида 30 киши бўлганда ташкил этилиши мумкин.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар ҳокимликларига 3 ой муддатда боғдорчилик-узумчилик ширкатларини қайта рўйхатдан ўтказиш топширилган. Ширкатларнинг жамоавий боғдорчилик ва узумчиликни юритиш учун бошқача ҳуқуқларда ер участкаларини белгиланган тартибда олган аъзолари Ер кодексига мувофиқ ер участкасига меросга қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқларидан фойдаланадилар.

БИР ҚАДАР ИХЧАМЛАШТИРИЛДИ

Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 мартдаги «Халқ таълими ҳудудий органлари тузилмасини такомиллаштириш тўғрисида» 52-сон қарори билан халқ таълими туманлар (шаҳарлар) бўлимлари ҳамда улар ҳузурида фаолият кўрсатувчи методик кабинетлар, таълим стандартлари мониторинги бўлимлари (шуъбалари), ўқувчиларни касбга йўналтириш ва психологик-педагогик диагностика марказлари негизида, улардаги мавжуд ходимлар сонини ўртача 5 фоизга қисқартирган ҳолда халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш туман (шаҳар) бўлимлари ташкил этилди.

Ҳужжат билан Халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш туман (шаҳар) бўлимлари ҳодимларининг лавозим маошлари тасдиқланди ҳамда уларнинг асосий вазифалари белгиланди.

ЯСТНИНГ ЭНГ КАМ МИҚДОРИ

Молия вазирлиги, Иқтисодиёт вазирлиги, Давлат солиқ қўмитасининг қарори (АВ томонидан 2011 йил 3 мартда 2203-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Ягона солиқ тўловининг энг кам миқдори киритилиши муносабати билан ягона солиқ тўловини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди. Эслатиб ўтамоқчи, 2011 йилнинг 1 июлидан бошлаб ЯСТ Солиқ кодексига белгиланган тартибда, Президент қарори билан тегишли йил учун тасдиқланган ставкалар бўйича, лекин энг кам миқдордан – эгаллаб турган ер майдонидан келиб чиқиб, Низомда кўрсатилган пасайтирувчи коэффицентларни ҳисобга олган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ер солигининг 3 бараваридан кам бўлмаган миқдорда тўланади.

ЯСТнинг энг кам миқдорини ҳисоб чиқаришда юридик шахслар томонидан мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида фойдаланилаётган ер участкалари ҳисобга олинади, СК 282-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ солиқ солинмайдиган

ер участкалари бундан мустасно. Ер участкасидан бир нечта юридик шахс биргаликда фойдаланганда ЯСТнинг энг кам миқдори солиқ тўловчи томонидан фойдаланилаётган ер участкаси майдонига тўғри келувчи улушдан келиб чиқиб ҳисоблаб чиқарилган ер солиғи суммасидан ҳисобланади. Агар алоҳида бино бир нечта юридик шахс балансида турган бўлса, ЯСТнинг энг кам миқдори солиқ тўловчи балансида турган хоналар майдонига мутаносиб равишда ҳисоблаб чиқарилган ер солиғи суммасидан келиб чиқиб ҳисобланади. Низомда ЯСТни бошқа вазиятларда ҳисоблаш тартиби ҳам белгиланган.

Низомнинг амал қилиши татбиқ этиладиган ЯСТ тўловчилари ҳар йили 1 феврал-гача, 2011 йилда эса-1 апрелгача солиқ органларига Маълумотнома-ягона солиқ тўловининг энг кам миқдорининг ҳисоб-китобини тақдим этадилар.

Низомда ЯСТнинг энг кам миқдори киритилиши муносабати билан ЯСТни ҳисоблаш ва тўлаш, шунингдек уни солиқ ҳисоботида акс эттириш тартиби ҳам белгиланган.

2011 йил 13 мартдан кучга кирди.

ОМОНАТИНГИЗНИ МБ ҚОИДАЛАРИ БЎЙИЧА САҚЛАНГ

Марказий банк бошқарувининг қарори (АВ томонидан 2011 йил 4 мартда 2205-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан Ўзбекистон Республикаси банкларида депозит операцияларини амалга ошириш тартиби тўғрисидаги йўриқнома тасдиқланди. Чунончи, йўриқномада: талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатлар, жамғарма ва муддатли омонатларни амалга ошириш; омонатларга фоиз тўлаш; омонат дафтарчаларидан фойдаланиш; жисмоний шахсларнинг омонатлари бўйича операцияларни амалга оширишда юритиладиган ҳужжатлар; жисмоний шахслар омонатлари бўйича шахсий ҳисобварақлар очиш, юритиш ва ёпиш; жисмоний шахслардан маблағларни омонатга қабул қилиш, омонатларни жисмоний шахсларга бериш; омонатчи жисмоний шахсларнинг шахсий ҳисобварақлари бўйича омонатларни нақд пулсиз шаклда кирим ва чиқим қилиш операцияларини амалга ошириш; янги омонат дафтарчаларини бериш; омонат кассаларда банк иш кунларини ёпиш ва кундалик ҳисобот тузиш; омонат кассаларида амалиёт кунини яқунлаш ва кунлик ҳисобот тузиш; омонат кассаларда кунлик амалга оширилган операцияларнинг сўнгги назоратини амалга ошириш; операцияларни расмийлаштириш учун берилган омонат дафтарчаларини сарфлаш устидан назорат масалалари тартибга солинган.

2011 йил 14 мартдан кучга кирди.

Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қисқача шарҳлари 2011 йил 26 февралдан 4 мартгача бўлган давр учун «Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами»нинг 9-сон асосида тайёрланди.

УШУ
СОҒДА

1-бет

Қонун ҳужжатларига
қисқа шарҳ

2-бет

Саволларга экспертлар
жавоб беради

3-10-бетлар

«Биз яшайдиган
уй»да нима гап?

11-12-бетлар

Реклама

\$1 = 1674,18 сўм

€1 = 2320,08 сўм

£1 = 2687,56 сўм

¥10 = 203,94 сўм

АГАР КАПИТАЛ КЎПАЙСА

Бухгалтерия ҳисобида МЧЖ ташкил этиш чоғида устав капиталини шакллантириш ва уни муассисларнинг қўшимча ҳиссалари ҳисобига кўпайтириш қандай акс эттирилишини тушунириб берсангиз. МЧЖнинг молиявий директори.

– МЧЖ устав капитали унинг иштирокчилари (муассислари) улушларининг номинал қийматидан ташкил этилади. Жамият барпо этилаётганда устав капиталини шакллантириш даврида 4610-«Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари бўйича қарзи» ва 8330-«Пай ва улушлар» ҳисобварақлари қўлланади. Рўйхатдан ўтказувчи органда корхона (таъсис ҳужжатлари) рўйхатдан ўтказилганидан кейин бухгалтерия ҳисобида муассисларнинг устав капиталига ҳиссалари бўйича қарзи (4610-ҳисобварақнинг дебети) ва таъсис ҳужжатларида эълон қилинган устав капиталининг миқдори (8330-ҳисобварақ кредити) акс эттирилади.

Муассисларнинг ҳиссалари амалда келиб тушганида дебиторлик қарзи 4610-ҳисобварақ бўйича ҳисобда ҳисобвараққа келиб тушган мол-мулк ҳиссаси қийматига сўндирилади (ёпилади): 4610-ҳисобварақ пул маблағлари, капитал қўйилмалар, товар-моддий бойликлар ва бошқаларни ҳисобга олиш ҳисобварақлари билан кредитланади. Ҳар бир иштирокчи жамиятнинг устав фондига ўз ҳиссасини таъсис ҳужжатлари билан белгиланган муддат мобайнида, у МЧЖ рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб 1 йилдан ошиши мумкин эмас, тўлиқ киритиши керак.

МИСОЛ. Таъсис ҳужжатларига кўра МЧЖ устав капитали 18 000 минг сўмни ташкил этади. Унинг иштирокчилари улушлари қуйидагича тақсимланган:

60%и ҳиссасини ишлаб чиқариш ускунаси билан киритадиган юридик шахсга тегишли;

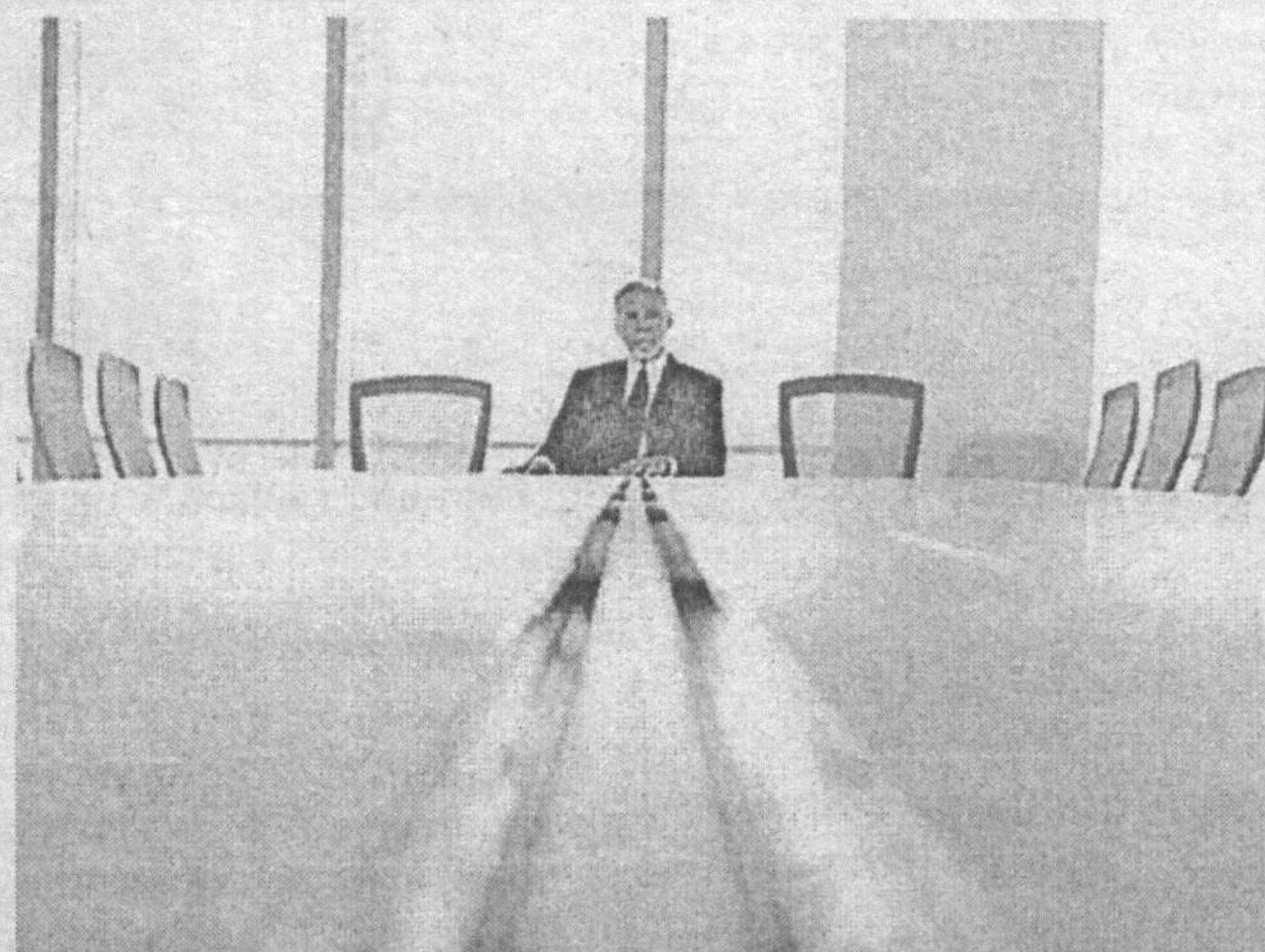
40%и пул маблағларини киритувчи жисмоний шахсники.

Ишлаб чиқариш ускунасининг қиймати тарафларнинг келишувига кўра 10 800 минг сўм қилиб белгиланган. Жисмоний шахснинг ҳиссаси 7 200 минг сўмни ташкил қилган.

Бухгалтерия ҳисобида устав капиталини шакллантириш қуйидаги проводкалар билан акс эттирилади:

N	Ҳўжалик операцияларининг мазмуни	Сумма (минг сўм)	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
			дебет	кредит
1	Муассисларнинг МЧЖ устав капиталига ҳисса бўйича қарзи акс эттирилган	18 000	4610	8330
2	Жисмоний шахснинг ҳиссаси пул шаклида келиб тушган	7 200	5110, 5010	4610
3	Ишлаб чиқариш ускунаси тарзида ҳисса келиб тушган	10 800	0820	4610

Жамият ўзининг устав капиталини фақат у тўлиқ тўланганидан кейин кўпайтира олади. Уни қўшимча ҳиссалар ҳисобига кўпайтириш тўғрисида қарорни жамият иштирокчиларининг умумий йиғилиши қабул қилади ва у баённома билан расмийлаштирилади. Унда: қўшимча ҳиссаларнинг умумий қиймати, жамият ҳар бир иштирокчиси қўшимча ҳиссасининг миқдори ва уларни тўлиқ киритиш муддати белгиланиши керак. Қўшимча ҳиссаларни киритиш жараёни бир неча ойга ёки бир неча йилга чўзилиши мумкин. Ушбу даврда устав капиталига қўшимча ҳисса ҳисобига мол-мулкнинг келиб тушиши уни ҳисобга олиш тегишли ҳисобварақларида 6630-«Устав капиталига киритиладиган мол-мулк бўйича муассислардан қарз (ўзгаришлар рўйхатдан ўтказилишига қадар)» ҳисобварағи билан корреспонденцияда акс эттирилади. Бунинг маъноси шуки, таъсис ҳужжатларига устав капиталини кўпайтириш тўғрисида ўзгаришлар рўйхатдан ўтказилишига қадар 8330-ҳисобварақ ўзгармайди.

Қўшимча ҳиссаларни киритиш муддати тугашига кўпи билан бир ой қолганда МЧЖ иштирокчилари умумий йиғилиши жамият иштирокчилари томонидан қўшимча ҳиссалар киритилиши яқунларини тасдиқлаш, шунингдек жамият таъсис ҳужжатларига жамият устав фонди миқдорини кўпайтириш, қўшимча ҳиссалар киритган иштирокчилар улушларининг номинал қийматини кўпайтириш билан боғлиқ ўзгаришларни киритиш тўғрисида қарор қабул қилиши керак. Жамият иштирокчилари томонидан қўшимча ҳиссалар тўлиқ миқдорда киритилганлигини тасдиқлайдиган ҳужжатлар, давлат рўйхатидан ўтказиш учун ҳужжатлар билан биргаликда, рўйхатдан ўтказиш учун ваколатли органга МЧЖ иштирокчилари умумий йиғилиши томонидан таъсис ҳужжатларига киритиладиган ўзгаришлар тасдиқланган кундан бошлаб 1 ойдан кечиктирмай тақдим этилади, улар давлат рўйхатига олинган кундан бошлаб жамият иштирокчилари ва учинчи шахслар учун кучга киради. Бухгалтерия ҳисобида рўйхатдан ўтказилганидан кейин 6630-ҳисобварақ 8330-«Пай ва ҳиссалар» ҳисобварағи билан корреспонденцияда дебетланади (ёпилади).

МИСОЛ. Устав капиталининг миқдори 20 000 минг сўм бўлган масъулияти чекланган жамият иштирокчиларнинг қўшимча ҳиссалари ҳисобига уни 30 000 минг сўмгача кўпайтириш тўғрисида қарор қабул қилди. МЧЖ иштирокчиларининг улушлари қуйидагича тақсимланган:

1-иштирокчига устав капиталидаги улушнинг 40%и тегишли, у қўшимча равишда 4 000 минг сўм киритади;

2-иштирокчига улушнинг 60%и тегишли, унинг қўшимча ҳиссаси – қиймати 6 000 минг сўм бўлган ускуна.

МЧЖ иштирокчилари қўшимча ҳиссаларининг ҳисоби қуйидаги ёзув билан акс эттирилади:

N	Ҳўжалик операцияларининг мазмуни	Сумма (минг сўм)	Ҳисобварақлар корреспонденцияси	
			дебет	кредит
Таъсис ҳужжатлари рўйхатдан ўтказилишига қадар				
1	Пул маблағлари кўринишида қўшимча ҳисса акс этирилган	4 000	5110	6630
2	Қўшимча ҳисса акс этирилди (ускуна)	6 000	0890	6630
Таъсис ҳужжатлари рўйхатдан ўтказилганидан кейин				
3	УК кўпайиши акс этирилди	10 000	6630	8330

Жавобни «Norma Ekspert» мутахассислари тайёрладилар.

ХАТОЛАР УСТИДА ИШЛАШ

ДСИни ягона солиқ тўловига ўтганлигимиздан кеч хабардор қилиб, аввалгидек умумбелгиланган солиқлар бўйича эмас, балки ЯСТ бўйича чораклик ҳисобот топширдик. Инспекцияда ҳисоботларни қабул қилиб, эътироз билдиришмади.

Биз энди хатони қандай қилиб тузатамиз? Чорак учун барча ҳисоботларни янгитдан топшираимизми? Бу қайта ҳисоб-китоб бўладими ёки топшириш муддатларини бузиш деб ҳисобланадими, ушбу ҳолда бизга нисбатан қандай жазо чораларини қўллашлари мумкин? Биз пеняни ҳисобга олган ҳолда қўшимча солиқлар ва мажбурий тўловларни ўтказишимиз кераклигини тушунаман, бундан ташқари яна нималар қилинади?

Бош бухгалтер.

– Аввало шунинг таъкидлаш лозимки, солиқ органлари томонидан солиқ ҳисоботи дастлабки тарзда камерал назорат қилинмасдан ва унинг мазмунини муҳокама этилмасдан қабул қилинади (Солиқ кодекси 45-моддасининг саккизинчи қисми, бундан кейин – СК). Агар юридик шахс уни тўлашга ҳақли бўлмаган солиқлар бўйича топширса, солиқ органлари солиқ ҳисоботи тақдим этилмаган деб ҳисоблашга ҳақлилар. Шу боис лозим бўлмаган солиқ ҳисоботини тақдим этган ва ўз ҳуқуқбузарлигини аниқлаган юридик шахс янгидан кераклик солиқ ҳисоботини тақдим этиши ҳамда солиқ инспекцияси билан биргаликда ҳисоблаб ёзилган ва келиб тушган мажбурий тўловлар бўйича суммани акс эттирадиган, шу жумладан муайян санага пеняни кўрсатиб, солиштирма далолатнома тузиши керак.

Солиқ тўловчи солиқ текшируви ўтказилгунига қадар хатони ўзи тузатган тақдирда жавобгарликдан озод этилади, пеня тўлаш бундан мустасно (СК 109-моддасининг учинчи қисми). Агар солиқ текшируви пайт о-солиқ ҳисоботи топширилса, маъмурий ҳуқуқбузарлик воқеаси ёки таркиби йўқлиги сабабли, мансабдор шахсларга нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишни бошлаш ҳам мумкин эмас (Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс 271-моддаси биринчи қисмининг 1-банди, бундан кейин – МЖТК). Агар юридик шахс солиқ ҳисоботини қайтадан топширмаса, уни ўз вақтида тақдим этмаганлик учун:

унга нисбатан муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун бир фоиз миқдорида, бироқ белгиланган тўлов муддатида тўланиши лозим бўлган тўлов миқдоридан тегишли ҳисобот даври учун илгари ҳисобланган тўловлар чегириб ташланган сумманинг ўн фоизидан кўп бўлмаган миқдорда **жарима қўлланиши** мумкин (СКнинг 115-моддаси);

мансабдор шахсларга нисбатан ЭКИХнинг 1 бараваридан 3 бараваригача миқдорда маъмурий жазо – жарима қўлланади (МЖТК 175-моддасининг биринчи қисми).

Юридик шахсларга молиявий санкциялар суд тартибида қўлланилади (СК 112-моддасининг иккинчи қисми).

Солиқ органларининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари, «Давлат солиқ хизмати тўғрисида»ги Қонун (1997 йил 29 августдаги 474-1-сон) 5-моддаси биринчи қисмининг 9-банди ва МЖТКнинг 264-моддасига асосан солиқ органлари номидан маъмурий жазо қўллашга ҳақлилар.

Елена ЕРМОХИНА, «Norma» МЧЖнинг ҳуқуқий масалалар бўйича эксперт-маслаҳатчиси.

✓ ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

– Янги ҳужжатларни тақдим этамиз

✓ ХАФТА САВОЛИ

– Агар капитал кўпайса

– Хатолар устида ишлаш

– Валюталар курси

✓ БИЗ ЯШАЙДИГАН УЙ

– Давра суҳбатида кўтарилган масалалар

– Аҳолига яна бир қулайлик

– Қайта ҳисоб-китоб қилинадими?

– Квартира олма, қўшни ол

– Архитектор ҳам ўзи

– Баҳоловчига мурожаат қилинг

– Келишиб олинглар

– Смета ошириб юборилса – умумий йиғилишда муҳокама қилинг

– Қарз коммунал соҳада ҳам қарзидир!

– Кўп қаватли уйнинг эгаси битта

✓ **top**

1-бет

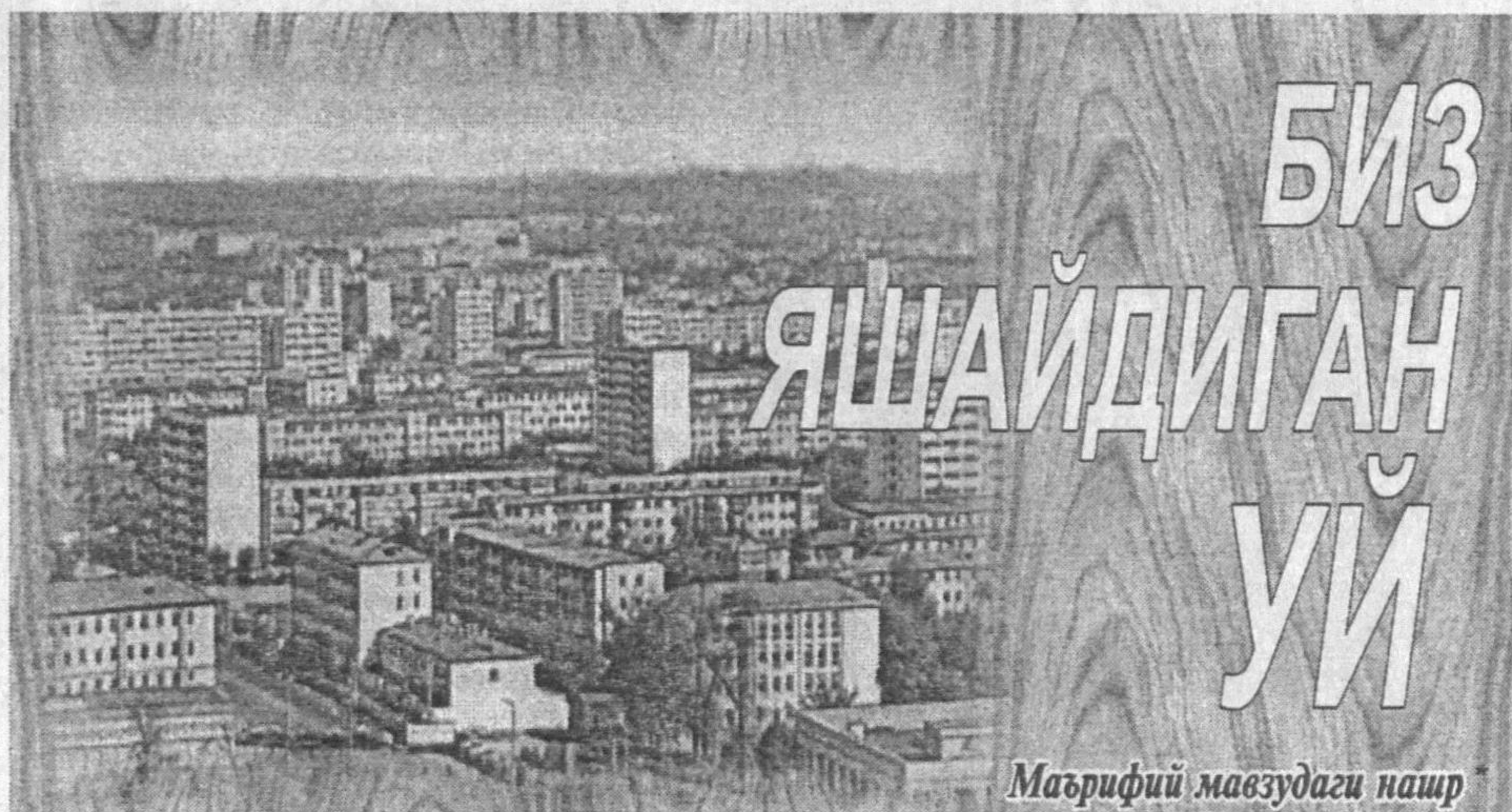
2-бет

**3-10-бетлар
11-12-бетлар**

МДҲ ВА БОЛТИҚБЎЙИ МАМЛАКАТЛАРИ ВАЛЮТАЛАРИНИНГ АҚШ ДОЛЛАРИ, ЕВРО ВА РОССИЯ РУБЛИГА НИСБАТАН КУРСЛАРИ

Мамлакат	Сана	АҚШ доллари		Евро		Россия рубли	
		бирлиги	курс	бирлиги	курс	бирлиги	курс
Озарбайжон	18.03.2011	1	0,7932	1	1,1163	1	0,0278
Арманистон	17.03.2011	1	369,62	1	519,06	1	12,94
Беларусь	18.03.2011	1	3020,00	1	4219,54	1	105,07
Грузия	18.03.2011	1	1,7086	1	2,3944	1	5,9446
Қозоғистон	18.03.2011	1	145,79	1	203,93	1	5,09
Қирғизистон	18.03.2011	1	47,48	1	65,6574	1	1,6584
Латвия	18.03.2011	1	0,504	1	0,702804	1	0,0176
Литва	18.03.2011	1	2,474	1	3,4528	10	8,6045
Молдова	18.03.2011	1	12,0101	1	16,8341	1	0,4195
Тожикистон	18.03.2011	1	4,4605	1	6,2523	10	1,5519
Ўзбекистон	15.03.2011	1	1674,18	1	2320,08	1	58,47
Украина	18.03.2011	100	794,39	100	1112,4638	10	2,7638
Эстония	31.12.2010	1	11,7107	1	15,6466	1	0,383246

Манба: www.prime-tass.ru

МУНДАРИЖА:

- ✓ Давра суҳбатида кўтарилган масалалар
- ✓ Аҳолига яна бир қулайлик
- ✓ Қайта ҳисоб-китоб қилинадими?
- ✓ Квартира олма, қўшни ол
- ✓ Архитектор ҳам ўзи
- ✓ Баҳоловчига мурожаат қилинг
- ✓ Келишиб олинглар
- ✓ Смета ошириб юборилса – умумий йиғилишда муҳокама қилинг
- ✓ Қарз коммунал соҳада ҳам қарздор!
- ✓ Кўп қаватли уйнинг эгаси битта

ДАВРА СУҲБАТИДА КЎТАРИЛГАН МАСАЛАЛАР

Кўп квартирали уй-жой фондига хизмат кўрсатиш борасида тажриба алмашиш зарурияти давра суҳбати тарзидаги норасмий учрашув мавзусини белгилаб берди. «Гарант Сфера Коммунал» бирлашмаси МЧЖ идорасида бўлиб ўтган ана шу тадбирга пойтахтимиздаги бир қанча ХУМШлар ва профессионал хизмат кўрсатувчи ташкилотлар раҳбарлари йиғилди.

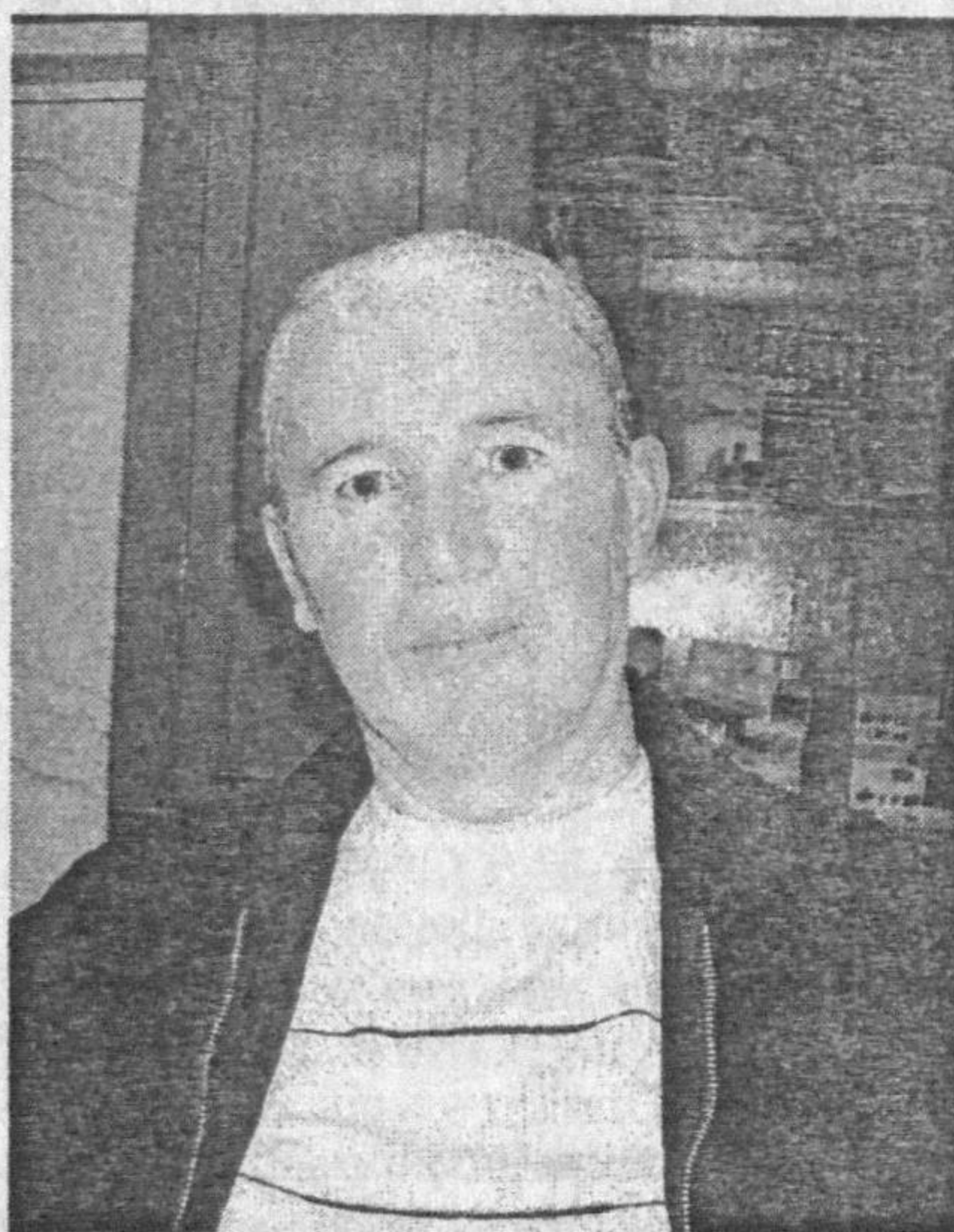
Тадбирда кўтарилган масалалар кўлами бағоят кенг бўлиб, ХУМШ олган қўшимча даромадларга солиқ солиш масаласидан тортиб тўловлар тўланмаслиги, автомобиль кўнимгоҳларини ободонлаштириш, рейдерлик, хизмат кўрсатувчилар билан ўзаро муносабатлар ва бошқа талайгина масалалар қамраб олинди.

ПУЛ ДЕГАНЛАРИ ЖИМ ЁТМАСИН

Кўпгина ширкатларда капитал таъмирлаш ишларини ўтказиш учун депозит ҳисобварағига жамланадиган маблағлардан фойдаланиш масаласига бот-бот дуч келадилар. Башарти ХУМШда бундай таъмирлаш тугаллашиб, асосан уйга жорий хизмат кўрсатилаётган бўлса, пул барибир жамланаверади, аммо ширкат ундан фойдалана олмайди. Пуллар баайни ўлик юкдек ётаверади, ХУМШда бошқа қандайдир жуда керакли ишни бажаришга эса маблағ етишмайди. Шу мақсадда бадалларни кўпайтириш ёки мулкдорларга юқоридаги муддао тақозоси билан алоҳида бадал тўлашни таклиф этиш ширкатдагиларнинг ўзига ҳам ёқмайди. Хўш, бундай ҳолларда ҳисобварақдаги маблағлардан қай йўсинда фойдаланиш керак? «Салор-Дархон коммунал сервис» ХУМШ ижрочи директори **Маъмур РАСУЛОВ** ана шу масалани ҳал этиш борасидаги тажрибасини гапириб берди:

– Бизнинг ХУМШ таркибидаги барча уйлар капитал таъмирланган. Депозитда келгусида бўладиган таъмирлаш ишлари учун маблағ тўпланмоқда. Аммо вақт оқар дарё – тез ўтиб бормоқда, нархлар ошиб бормоқда, тўпланган маблағларимиз эса қадрсизланиб бормоқда.

Биз уйга кодли қулфлари бўлган олти металл эшик ўрнатадиган бўлдик. Бунинг учун умумий йиғилишда депозит маблағлардан айна шу мақсадда фойдаланиш хусусида қарор қабул қилдик – пул бекор ётганидан кўра ҳар қалай керакли нарсага ишлатилгани маъқул. Умумий йиғилиш баённомасида азму қароримиз акс эттирилди. Оммавий ахборот воситаларидаги рекламаларда берилган таклифларни ўрга-

ниб чиқдик. Танлов асосида пудратчи танладик: у эшикларни топишни ҳам, ўрнатиб беришни ҳам ўз зиммасига олди.

Ҳокимликка умумий йиғилиш баённомаси ва қарорини, депозитдаги маблағлардан эшиклар ўрнатиш учун фойдаланишга ижозат этилиши ҳақидаги аризани йўлладик, аризада бизда капитал таъмирлаш ишлари амалга оширилганлигини ҳам таъкидлаб ўтдик. Ҳокимлик жамғармадаги маблағдан ана шу мақсадда фойдаланилишига эътироз билдирмади. Масалани банк билан келишиб олгач, пудратчилар билан шартнома туздик.

ҚЎШИМЧА ДАРОМАДДАН СОЛИҚ ТЎЛАНАДИ. АММО УНИ ҚАНДАЙ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ЛОЗИМ?

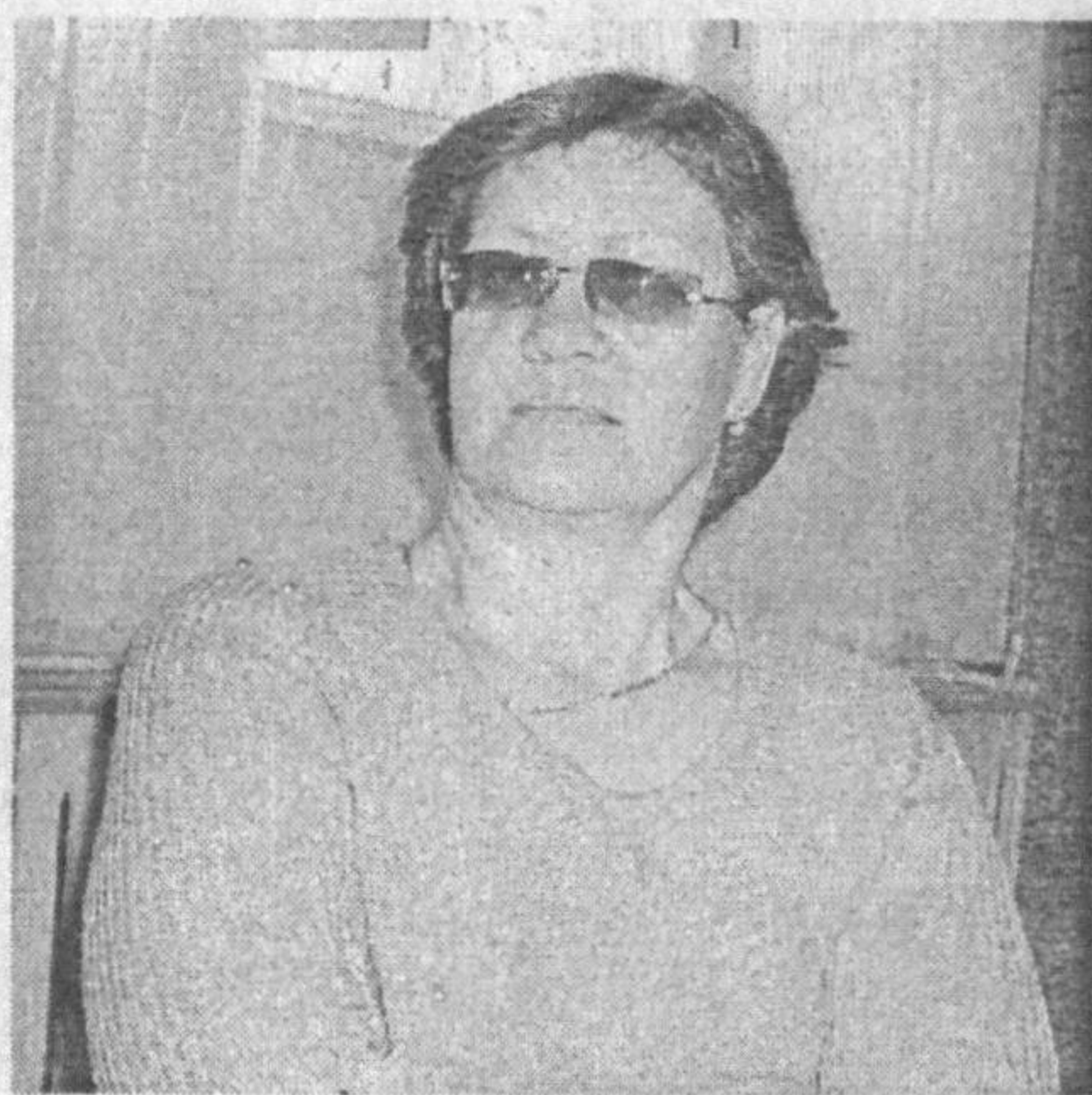
ХУМШларни барча турдаги даромадлардан солиқлар ва йиғимлар тўлашдан озод қилишга оид имтиёзлар муддати 2010 йил 31 декабрда тугади. Жорий йилнинг бошларидан ширкатлар тадбиркорлик фаолиятдан олинган даромадлар юзасидан солиқ тўлашлари керак. Мажбурий бадаллар ва ҳомийлик ёрдамларини, бир сафарги бирйўла тўланадиган мақсадли йиғимларни истисно эт-

*Тахририят ихтилофли вазиятларни ҳал қилишда иштирок этмайди ва уларни ечишга кўмаклашиш ваколатига эга эмас.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ганда, ҳар қандай тушум ширкат учун даромад саналади. Бундай даромад одатда жойларни ижарага топширишдан, уйларнинг сирт томони ёки юқори қисмига реклама жойлаштиришдан, пулли хизматлар кўрсатиш ва шунга ўхшашлардан олинади. **«Элит Люкс Сервис» ХУМШ бош бухгалтери Наталья ПЕРЕПЕЧАЕВА** бугунги кунда кўпгина ширкатларни ташвишга солаётган ма-

салани қуйидагича ифодалаган бўлди:

– Фойданинг солиқ ҳисоблаб чиқариладиган суммасини қандай аниқлаш лозим? Айтайлик, ширкатимиз аъзоси ҳисобланган автомобиль эгалари уйимиз олдида автомобиллар қўйиладиган жой барпо этмоқчи бўлишди. Масала умумий йиғилишда муҳокама этилиб маъқулланди. Ширкат машиналар турадиган жойнинг қўриқланишини, унинг теварагидаги ҳудуд батартиб сақланишини таъминлайдиган, автомобиль эгалари эса бунинг учун муайян ҳақ тўлайдиган бўлдилар. Ана шу ҳақ ХУМШ учун қўшимча даромаддир. Биз қайси суммадан солиқ тўламоғимиз керак?

ТЎҒРИ ТАКСИМЛАЙ БИЛИНГ!

Ширкатнинг рисоладагидек ишлаши талайгина жиҳатларга боғлиқ. Лекин кўпгина раҳбарлар бунга аҳамият бермайдилар. Хужжатларни талаб даражасида расмийлаштириш, уларни турли инстанцияларга ўз вақтида тақдим этиш жуда муҳим. Зотан бу нарса кўпгина муаммолар, шу жумладан қарздорлик билан боғлиқ муаммолар бартараф бўлишини таъминлайди.

Ширкатларнинг аксарияти электр энергияси ҳақини тўлашда туман электр тармоғи идораси билан муаммолар кўп чиқишидан зорланиб қўйишади. Амалда нима бўлганлигига эътибор қилайлик: кўп қаватли уй катта ширкат таркибидан чиқади ва унинг негизидан янги ширкат тузилади, бироқ электр энер-

гияси учун ҳақ тўлаш катта ХУМШ гарданида қолаверади. **«ВИП Люкс Сервис» ХУМШ ижрочи директори Раиса ЛИННИНГ** сўзларига қараганда, электр энергияси етказиб берувчилар билан расамадга солинмаган муносабатлар ХУМШлар учунгина эмас, балки энергия етказиб берувчиларнинг ўзи учун ҳам муаммолар келтириб чиқаради. Бинобарин, шундай ҳолат юзага келадик, бунда эски ширкат уйларнинг истеъмолига ажратилаётган электр энергияси учун ҳақ тўламайди, янги ширкатга эса туман электр тармоғи идораси ҳақ ҳисоблаб чиқармайди.

Расамадга солинмаган бу хилдаги шартномавий муносабатларнинг натижалари хусусида **«Ника Коммунал Сервис» бошқарувчи компанияси директори Апрелина КИМ** қуйидагиларни гапириб берди.

– Бизнинг компания 54 уйга (1 400 квартирага) хизмат кўрсатиб келмоқда.

Уйлар асосан 2 ва 4 қаватли. Яширишга не ҳожат, ишда фойда эмас, зарар кўрмоқдамиз. Чунки биз хизмат кўрсатётган 6 та ширкатдан 3 таси танг

аҳволда қолган, кўрсатилган хизмат учун ҳисоб-китоб қилишга қурби етмаяпти. Уларда қарзлар асосан ХУМШлар бўлинган пайтда юзага келган. Биз туман электр тармоғи идорасига янги ширкатлар билан шартнома тузиш илтимоси билан бир неча марта мурожаат этдик. Бироқ энергия таъминоти идорасидагилар эски ХУМШ ҳисобига ҳисоб-китоб қилишда давом этиб, эски ширкат вақтида хат билан уларга мурожаат этмаганини ва уйлардан бош тортмаганлигини рўқач қиладилар.

Маъмур Расулов бу муаммо «Салор-Дархон коммунал сервис» ширкатида қай тартибда ҳал этилганлиги борасида ўз тажрибаларини ўртоқлашди:

– Уйларни мустақил қилиб алоҳида ажратиб чиқаришда шаҳар энергия таъминоти корхонаси раҳбариятига расмий хат жўнатамиз. Бу хатга кўп қаватли уй биздан ажралиб чиққанлигини тасдиқловчи уйни топшириш-қабул қилиб олиш далолатномасини илова қиламиз ҳамда янги ХУМШ билан шартнома тузишларини сўраймиз. Муайян муддат ўтади, лекин улардан ҳеч қандай жавоб бўлмайди. Шундан кейин электр энергияси етказиб берувчилар бизнинг ширкат устидан хўжалик судига даъво аризаси берадилар. Хўжалик суди истеъмор этилган электр энергияси юзасидан ҳосил бўлган қарзни ХУМШдан шаҳар энергия таъминоти корхонаси фойдасига ундириб олиш ҳақида қарор чиқаради. Лекин бу қарз энди рўё рутбасида: уй бизнинг таркибдан ажралиб чиққан ва ўз ҳаёти билан яшамоқда. Аммо туман электр тармоғи идораси билан янги ХУМШ ўртасида шартнома тузилмаганлиги боис улар учун уйлар ҳамон бизнинг ширкат ҳисобида турибди. Янги ХУМШ шартнома тузишга шошилмаяпти, туман электр таъминотидагилар ҳам бу борада ташаббус кўрсатмоқчи эмас. Биз апелляция шикоятни бериб, унга шаҳар энергия таъминоти корхонасига юборган аризамизни, далолатномаларни, янги ХУМШ билан шартнома тузиш ҳақидаги илтимосномаларимизни илова қилдик. Натижада суд қарори қайта кўриб чиқилиб, бизнинг ширкатга нисбатан бошқа даъво қилмайдиган бўлдилар. Мабодо хужжатларни тўғри расмийлаштирмаганимизда, электр энергияси етказиб берувчиларга ёзма равишда мурожаат қилмаганимизда борми, масаланинг ечим топиши узокқа чўзиларди. Қолаверса, ҳақ эканлигимизни исботлаб беришимиз ҳам мушкул эди.

Судма-суд юрмаслик учун эски ва янги ширкат туман электр таъминоти идорасига бориб, ўзаро солиштирув далолатномаси тузишлари керак. Маҳаллаларнинг, ХУМШлар уюшмасининг вакиллари ҳакамликка чақириш ҳам

Таҳририятдан: «Биз яшайдиган уй»нинг навбатдаги сонларидан бирини ХУМШ фаолиятига солиқ солиш масаласига бағишламоқчимиз. Агар ўзингизни қизиқтираётган масалага мутахассисларнинг малакали жавобини олишни хоҳласангиз, саволларингизни газетамиз таҳририятига олдиндан юборишингизни сўраймиз.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

мумкин. Борди-ю, бунинг иложи бўлма-са, унда ўзингиз хўжалик судига мурожаат қилинг. Одатда энергия етказиб берувчи бундай ёндашувга рўбарў бўлганида ширкат ўз ҳуқуқини яхши билишини, ўзини ўзи ҳимоя қила олишини дарҳол тушунади ва у билан муносабатларни шартнома асосида олиб бориш тадориғини кўради. Тўғри, бундай тартиб-таомилларга талайгина вақт кетади, лекин бундан қочмаслик керак. Чунки кейинги оврагарчиликлар бундан ҳам кўпроқ вақтни олиши мумкин.

Яна бир муҳим масала. Туман электр таъминоти идораси ширкатга ҳақ тўлаш талабини қўяр экан, кўпинча тўлов қоғозларини такрорлаб қўя қолади, натижада тўланадиган сумма катталашиб кетади, шу сабабли бу идора билан солиштирув далолатномасини расмийлаштириш шарт. Биз айти шундай йўл билан бир неча вазиятдан «бешикаст» чиқиб кетдик.

ЎЗИГА ЖАБР ҚИЛГАН ҚАРЗДОРЛАР

Маъмур Расуловнинг айтишича, «Салор-Дархон коммунал сервис» ХУМШ таркибидан ажралиб чиққан кўп квартиралар бир уйда қарздорлар бўлган. Аслида унинг ажралиб чиқиши ташаббусчилари ҳам шулар экан. Улар янги ХУМШда қарзни тўлашдан қутуламиз, қарз ўз-ўзидан йўқ бўлиб кетади деб ўйлашган. Янги ширкат ана шундай мулкдорлардан учтаси устидан фуқаролик ишлари бўйича судга даъво аризаси киритди. Бизни қўшимча жавобгар сифатида судга таклиф этишди, лекин биз қўшимча даъвогар сифатида ҳужжатлар тайёрлаб қўйгандик. Чунки уларнинг қарзи уй ҳали бизнинг ширкат таркибида бўлган даврда ҳосил бўлган эди.

Натижада суд қарзни бизга тўлашлари ҳақида қарор чиқарди. Аммо биз виждон амрига қулоқ солиб, қарз янги ХУМШ ихтиёрига ўтказилишини сўраб, хат ёздик. Чунки кўп қаватли уй ажралиб чиққанида ана шу пуллар тақсимот балансида эътиборга олинган эди. Бу уй ажралиб чиққач, қарздан қутулиб қоламиз деган хом хаёл билан юрганларгагина эмас, бошқа барча қарздорларга ҳам яхши сабоқ бўлди. Чунки қарздорлар қарзни тўлашдан ташқари суд чиқимларини ҳам кўтардилар. Бир сўз билан айтганда, ўзларига ўзлари жабр қилишди.

Ширкатни қабул қилиб олган 2003 йили 340 квартирадан 225 тасида қарз бор эди. 2010 йил якунлари бўйича бизда бор-йўғи 6 нафар қарздор қайд этилди. Бу ҳар бир мулкдор билан олиб борилган сермашаққат иш шарофатидир. Бу иш билан эса жуда жиддий тарзда шуғулланиш лозим. Кўп қаватли уйда турадиганларни уларнинг маблағлари қай йўсинда сарфланаётганлигидан, нималарга харжланаётганлигидан хабардор қилиб бориш ниҳоятда муҳимдир. Бу ахборотни имкон қадар очиқ-ошкора, ҳамма баҳраманд бўладиган

тарзда бера билиш керак. Бадаллар микдорини кўпчилик овоз билан тасдиқланганидан кейингина оширмақ лозим.

Биз ҳар бир уйга мажбурий бадалларнинг ҳар хил микдорларини белгиладик, алоҳида-алоҳида режалаштиришга, даромадлар ва харажатлар сметасини ҳам шу таҳлид тайёрлашга ўтиб олдик.

«Гарант Сфера Коммунал» бошқарувчи компания директори Мирхотам ХАСАНОВ ҳам тўловлар тўламаслик билан боғлиқ муаммони қайд этиб ўтди. Мазкур компания хизмат кўрсатаётган уйларда бўш квартиралар кўп, уларнинг эгаларини топиш жуда қийин. Бошқарувчи компания тўловларни тўламаётганлар устидан улар қайд этилган манзил бўйича даъво қўзғатиб кўрди, аммо маълум бўлдики, улар кўрсатилган жойда яшашмас экан. Натижада баъзан ички ишлар органларига ва бошқа тузилмаларга мурожаат этишга тўғри келмоқда.

ҚАЙТА ҲИСОБ-КИТОБ: УНИ РАД ЭТСА БЎЛАДИ

Бугунги мулкдорларни айтилик, 7-8 йил аввалгиларига қиёслаб бўлмайди. Эндиликда уларнинг аксарияти ХУМШ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормаларини мукамал эгаллаган, ўз ҳуқуқлари ва мажбуриятларини ҳам яхши билишади. Бундай одамлар билан ширкатда ишлар яхши бормоқда. Улар баъзан ХУМШдан бажарган ишлари учун «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонуннинг 30-моддасига асосан қайта ҳисоб-китоб қилишни талаб қилишади. Бу нормада назарда тутилишича, айрим ҳолларда ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши жой мулкдори томонидан мажбурий бадалларнинг бир қисmini тўлашнинг пул шаклини унинг умумий харажатлардаги иштирокининг бошқа турларига алмаштириш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин. (Таҳририятдан. Бу механизмни амалга ошириш ҳақида «Норма маслаҳатчи»нинг 2009 йил 15 июндаги 25 (206)-сонид

эълон қилинган мавзуйи сонда муфассал ёритган эдик). Лекин кўпчилик одамлар, шу жумладан ХУМШ раҳбарлари Қонуннинг бу моддасини ўзлари-ча, эркин талқин қиладилар. Узук-юлук гапларга ишониб, улар ўз квартираларининг тепасидаги томни бутлайдилар, таъмирлайдилар, устун-қувурларни ўзгартирган бўладилар, сўнгра ширкатга бориб амалга оширган ишларини қайта ҳисоб-китоб қилишда инobatга олинишини сўрайдилар. Мабодо ХУМШ бундай қилишдан бош тортса, ҳокимликка, прокуратурага ва бошқа идораларга шикоят қиладилар.

– Ширкат мулкдорга қайта ҳисоб-китоб қилишни қонуний асосда рад қилиши мумкин, – дейди Раиса Ли. – Биринчидан, уларнинг қилган бу иши умумий йиғилиш қарорида назарда тутилмаган. Иккинчидан, мулкдор ўз кучи билан амалга оширган иш умумий режага киритилмаган, сметаси ҳисоблаб чиқарилмаган. Учунчидан, мулкдор бу ишлар учун ижозат олмаган, бу ишни ким, қанақа материалларни ишлатган ҳолда бажарганлигини ширкат билмайди. Борди-ю, таъмирлаш ишлари қўл учиди қилинган бўлса, биринчи намгарчиликдаёқ томдан чакки ўтса (кўпинча шундай бўлади), қанақа ҳисоб-китоб ҳақида сўз юритиш мумкин, ахир? Гап томни хусусий йўсинда таъмирлаш ҳақида борар экан, умумий йиғилиш бажарилган ишнинг кафолат муддатларини ҳам назарда тутмоғи керак. Қолаверса, қилинган ишлар ёғингарчилик синовидан ўтганидан кейингина қайта ҳисоб-китоб қилиш ҳақида гапирса бўлади. Акс ҳолда бошқа мулкдорларнинг пуллари ҳавога учган бўлади.

ГАРАЖ КАЁККА ҚЎНДИРИЛАДИ?

Автомобиль қўйиш жойлари ва гаражлар борасида ҳаммиса савол ва жумбоқлар кўп бўлади. «Салор-Дархон коммунал сервис» ХУМШда қуйидаги тартиб амалиётга кириб кетган. Агар уй ахлидан биронтаси гаражни уйнинг ёнида тикламоқчи бўлса, ширкатга кириб ариза ёзади. Ширкат бошқаруви аризани кўриб чиқиб, қарор чиқаради ва автомобиль эгаси бу қарорни машинасига гараж ўрнатмоқчи бўлаётган уйдаги мулкдорлар муҳокамасига ҳавола этади. Агар қўни-қўшнилар эътироз билдиришмаса, автомобиль эгаси ҳужжатларни кўтариб, ҳокимликнинг гаражлар бошқармасига боради. Ана шу босқичда бу ишга туман архитектура ва қурилиш бошқармаси вакили қўшилмоғи лозим. Негаки, гаражни мўлжалланаётган жойга қўйиш мумкинми-йўқми, у ҳал қилади, шунингдек айтилган жойдан муҳандислик коммуникациялари ўтган-ўтмаганлиги ҳам унга аён-дир.

Уй яқинида жамоавий автоқўнимгоҳ барпо этиш ер участкасидан фойдаланиш ҳуқуқи учун давлат далолатномаси олишдан

Мавзуйи сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

бошланади. Ширкат, агар у ер участкасидан қўшимча даромад олмаётган бўлса, нотижорат ташкилот сифатида ер солиғи тўламайди. Борди-ю, автомобиль эгалари ширкатга қўнимгоҳга хизмат кўрсатганлик учун ҳақ тўлаётган бўлсалар, бу тадбиркорлик фаолиятдан олинаётган даромад ҳисобланади. Унга солиқ солиш қўшимча тушунтиришигина эмас, балки қонунчилик асосидаги ечимни ҳам талаб қилади. Олинаётган ҳақ белгиланган солиқ юкига «дош берадиган» даражада кўп эмаслиги ҳам сир эмас. Зотан уйга туташ ҳудудда автомобиллар қўйиш жойини барпо этиш замирида фойда олиш эмас, балки шу уйда яшовчилар учун рисоладагидек шароит яратиш муддаоси ётади.

ХУЖЖАТИ БЎЛГАЧ

Қонун асосида иш олиб боришга ҳаракат қилаётган кўпгина ширкатлар ишига бугунги кунда рейдерлар ҳалақит бермоқда. Уй-жой соҳасидаги бир тўда норози мулкдорлар – одатда ё тўлов тўламайдиган, ёки кўп квартиралар уйда яшаш қоидаларини бузадиган мулкдорлар рейдерликка ўтиб оладилар. Улар ширкат бошқарувининг қатъий позициясига жавобан ХУМШни бўлиб ташлашга қарата иш қилишга тушадилар. Улар ширкат раисини, аъзоларини, компания бошқарувчисини ҳақорат қилишдан ҳам тоймайдилар. Турли жойларга шикоят йўллаганларийўллаган. Натижада текширув кетидан текширув ўтказилаверади. Ифвогарлар тўғрисидаги масала қонунчилик асосида етарлича тартибга солинмаганлиги учун, қолаверса кўпгина ширкат раҳбарлари ифвогарлар билан иш олиб боришга рўйхушлик билдирмаганлиги сабабли ифвогарлар жазоланмай қолади, бу эса уларни янада руҳлантиради.

– Бахтимизга бизнинг ширкатда бунақалар йўқ, – дейди Маъмур Расулов. – Бу – профилактика ишлари олиб борганимиз таъсири бўлса ҳам бордир. Умумий йиғилишларда бошқа ширкат-

ларда содир бўлаётган шундай вазиятларни муҳокама этамиз, унинг кўнгилсиз оқибатларини тушунтирамиз. Энг аввало рейдерларнинг хатти-ҳаракатларига омма олдида баҳо бериш лозим, бу масалани умумий йиғилишга олиб чиқишдан чўчимаслик керак. Баённомада улар кимга нисбатан қандай ҳақорат сўзларини айтганларини айнан акс эттириш лозим. Шундан кейин ширкат раҳбари ёки ижрочи директор ифвогарни қандай оқибатлар кутаётганини аниқ баён этмоғи даркор: «Кўпчилик олдида ҳақорат қилиш билан менга маънавий зиён етказдингиз, мен бу зиён қоплашиши хусусида даъво қўзғатмоқчиман. Борди-ю, менинг ўғрилиқ қилаётганимни, қонунни бузаётганимни судда исботлаб бермас экансиз, бунинг учун жавоб берасиз, менга етказган маънавий зиённи, шу жумладан соғлиғимга етказган зарарни компенсация қиласиз. Зотан ҳақорат қилганлигингиз оқибатида соғлиғим ёмонлашди, шифокорга мурожаат қилишга мажбур бўлдим. Бунинг тиббий ҳужжатлар тасдиқлаб турибди. Шу сабабли ўз даъвомда даволаниш учун қилган харажатларим ҳам қоплаб берилишини талаб қиламан». Бу гаплардан кейин ширкат раҳбарини ҳақоратлашга унча-мунча одамнинг журъати етмайди. (Баъзан ширкат раҳбари мулкдорни ҳақоратлаши мумкин, бундай ҳолларда ходимнинг шу таҳлид иш тутиши ширкат раҳбарининг «танобини тортиб қўяди»). Одамлар билан иш олиб боришда бундай психологик ёндашувлар жуда-жуда муҳимдир.

– Бунинг учун раҳбар ҳалол ва виждонли бўлиши, ширкатни қонунга қатъий мувофиқ равишда бошқариши, рейдерларнинг қутқуси билан ширкатга текширувчилар келган тақдирда ҳамма ҳужжатлар батартиб ва бенуқсон бўлишини англаши лозим, – деди Раиса Ли. – Бизда яхши ХУМШлар бор, уларнинг ишидан одамлар мамнун. Лекин улар негадир ҳужжатларни юритишга етарлича аҳамият бермайдилар. Кўпгина раҳбарлар уларнинг шаънига билдириладиган айбловларга,

гарчи кўнгилларида бу айбловларни асоссиз ва ҳақоратли деб ҳисобласалар-да, индамай кетишлари сабабини биласизми? Улар нима учун судга мурожаат этмасликлари сабабини-чи? Чунки масаланинг техник тарафига зўр берадилар-у қоғозда расмийлаштириб қўйишни эътиборсиз қолдирадилар. Шаҳарда зарар келтириб ишлаётган кўпгина бошқарувчи компанияларни биламан. Ширкатлар мажбурий бадаллар борасида қарзлар борлиги учун уларга бажарган ишлари ҳақини тўлай олмайдилар, бошқарувчи компания эса одамгарчилик юзасидан уларга хизмат кўрсатишда давом этади. Агар ҳужжатларга назар ташланадиган бўлса, у ерда ҳам ҳаммаси рисоладагидек деб бўлмайди.

– Шу сабабли аварияни бартараф этиш эмас, балки кўрилган қораларни қоғозда тўғри расмийлаштириш қийинроқ деган гапларни кўп эшитамиз, – дейди Маъмур ака. – Мабодо қоғози тўғриланмас экан, кейинчалик ҳеч нарсани исботлаб бўлмайди. Бир сафар шундай бўлди: судда даъвони кўриб чиқиш асносида иккинчи тараф умумий йиғилиш қарорининг ваколатли эканлиги борасида эътироз билдириб, бундай қарор қабул қилиш учун кворум бўлмаганлигини рўқач қилди. Бизда қарорлар мулкдорлар умумий йиғилишда ўз вакиллари иштирок этишини кўрсатган ишончномалар асосида ҳам қабул қилинишини тушунтирган бўлдик. Шунда судья таажжубланиб сўради: «Наҳотки сизда ишончномалар ҳам бўлса?» Биз: «Бор, албатта», – дедик ва уларни судьяга тақдим этдик. Масала ўз-ўзидан ҳал бўлди. Шунда нариги тараф ишончномадаги имзолар қалбаки деб туриб олди. Унга шундай жавоб қилдим: «Яхши, ундай бўлса, графологик экспертиза қиламиз, лекин харажатларини сиз тўлайсиз. Бундан ташқари, бизга тўхмат қилганлигингиз учун қарши даъво қўзғатамиз». Улар ўйланиб қолишди. Хуллас, вақтида, талаб даражасида расмийлаштирилган ҳужжат сизнинг хотиржамлигингиз ва ютуғингиз гаровидир. ①

АҲОЛИГА ЯНА БИР ҚУЛАЙЛИК

«Ўзстандарт» агентлиги Қорақалпоғистон синов ва сертификатлаш маркази давлат корхонаси томонидан аҳолига қулайлик яратиш мақсадида Элликқалъа туманида газ ва электр қуввати ҳисоблагичларини давлат қиёслаш кўригидан ўтказиш шохобчаси очилди.

Малакали мутахассислар бу ерда ўрнатилган замонавий ускуналар ёрдамида ҳар куни юзга яқин миқдорга хизмат кўрсатмоқда. Мазкур шохобча хизматидан қўшни Тўрткўл ва Беруний туманлари аҳолиси ҳам фойдаланмоқда.

– Миқдорларимиз газ ва электр қуввати ҳисоблагичларини давлат қиёслаш кўригидан ўтказиш учун узоқ йўл босиб,

Нукус шаҳрига бориб келишига ҳожат қолмади, – дейди шохобча ходими Ойбек Ҳабибуллаев. – Яқин кунларда сув ўлчагичларни ҳам шу ерда синовдан ўтказиш йўлга қўйилади. Шохобчамиз томонидан шу кунга қадар тўрт ярим миллион сўмлик хизмат кўрсатилди. Аҳоли фойдаланаётган ҳисоблагичлар ҳар 4 йилда, корхона ва ташкилотлардаги

ҳисоблагичлар эса ҳар 2 йилда давлат қиёслаш кўригидан ўтказилиши лозим.

Чимбой туманида очилган худди шундай шохобча Тахтақўпир, Қораўзақ ва Кегейли туманлари аҳолисига ҳам хизмат кўрсатмоқда.

ЎЗА.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ҚАЙТА ҲИСОБ-КИТОБ ҚИЛИНАДИМИ?

? 2010 йилда «Тошиссиққуввати» ИЧБ унитар корхонаси ходимлари иссиқ сувни профилактик мақсадда тўхтатиб қўйганлик учун қайта ҳисоб-китоб қилишдан бош тортиб, бунини тарифга киритилганлик билан изоҳладилар. Ноябрьда 5 кунлик профилактика ўрнига авария туфайли 14 кун иссиқ сув бўлмади. Апрельда ҳам иссиқ сув тармоқдан 5 кунга узиб қўйилди. Аварияли узиб қўйишлар қандай ҳисобга олинади? Иссиқлик энергияси истеъмолчиси билан иссиқлик таъминоти ташкилоти ўртасидаги шартноманинг 2.2-бандида айтилишича, етказиб берувчи аварияли вазиятларда қайта ҳисоб-китоб қилиши шарт.

Е.Немтинова.

– Иссиқлик энергиясини ишлаб чиқиш, узатиш учун ёқилғи, электр энергияси, иссиқлик энергияси ва сув сарфларининг меъёрларини ҳамда иссиқлик юкламаларини, шунингдек технологик йўқотишларни аниқлаш тартиби тўғрисида низом¹ иловасининг 4-«Турар жой ва жамоат биноларининг иссиқ сув таъминоти учун керакли иссиқлик миқдорини аниқлаш» параграфида иссиқ сув таъминотининг бир йилда 350 сутка ишлаши белгиланган.

Низомга биноан «Тошкент шаҳрининг турар жойлари бўйича иссиқ сув таъминотида иссиқлик салмоғининг йириклаштирилган ҳисоб-китобла-

ри» ишлаб чиқилган бўлиб, уни Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари тасдиқлаган. Ушбу ҳужжат асосида иссиқлик энергияси тарифи ҳисобланган.

Иссиқлик таъминоти ташкилотининг айби билан 15 суткадан кўп вақт иссиқ сув таъминоти бўлмаган ҳолда «Тошиссиқликэнерго» ИЧБ УК туман Иссиқликсотиш бошқармаси томонидан, тузилган даълолатномага кўра, ҳақиқатдаги истеъмол учун қайта ҳисоб-китоб бажарилади. **О**

Ш.АЗИМЖОНОВ,

«Тошиссиққуввати» ИЧБ УК бош директори.

¹«Ўздавэнергоназорат» инспекцияси, Ўздавнефтегазинспекция, «Ўзкоммунхизмат» агентлиги, «Саноатконтехназорат» инспекциясининг АВ томонидан 2007 йил 7 июнда 1687-сон билан рўйхатдан ўтказилган қарори билан тасдиқланган.

Ҳуқуқий саводхонлик бурчаги

КВАРТИРА ОЛМА, ҚЎШНИ ОЛ

Кўп квартирали уйда яшайдиган ҳар қандай одам қўшниларда гап кўп эканлигини яхши билади. Ёмон қўшни ҳаммага озор етказади. Мен яшайдиган квартиранинг юқорисида руҳан носоглом бир аёл яшарди: вақти-вақти билан касали қўзиб, ойнадан ўзини пастга ташламоқчи бўлар, исталган вақтда шангиллаб куракда турмайдиган сўзларни қалаштириб юборарди. Уни фақат шифокорлар тинчлантира оларди, холос. Бошқа бир ҳамсоям туни билан пул босиб чиқаради, пул ясайдиган машинаси дам олишимга халақит беради деб ҳаммани безор қилиб юборган эди.

Ҳозирги ён қўшним 2 йилдирки, квартирасини таъмирлаш билан машғул, иш кунлари ҳам, дам олиш кунлари ва ҳатто байрамларда ҳам перфораторни ишлатгани-ишлатган. Ишдан қайтгач, ўз уйингда хотиржам дам ололмайсан киши. У билан ортиқча борди-келдига бормоқчи эмасман, чунки яқин орада мен ҳам таъмирлаш ишларини бошлайман. Ана шунда қўшним тинчлик-осойишталик қадрига етса керак. Қолавер-

са, унинг ёрдамига муҳтожман: у яхши уста. Бир қават пастдагилар эса ундан ёш болаларимиз ухлаётганда ишланган деб сўрашибди, натижада у таъмирлаш жадвалига ўзгаришлар киритган. Мени бу нарса ажаблантирди. Одамларнинг бир-бири билан тил топишиш, чиқишиб кетиш борасидаги маҳоратига тан бериш керак. Қолаверса, Шарқда ажойиб анъана бор: қўшнилар дўстлик ва кели-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

шув асосида яшашлари керак. Сен тинч – кўшнинг тинч деб бежиз айтмайдилар. Чунки ўзаро ҳамжиҳатликда ҳал этиб бўлмайдиган муаммо бўлмаса керак асли.

Аммо бу борада бошқача ўйлайдиганлар ҳам бор. Яқин танишим жамоат тартибини бу йўсинда бузувчиларга қарши қасдма-қасд иш тутиш лозим деб ҳисоблайди. Унинг айтишича, бир қават пастдаги квартирага кечқурунлари мусиқани баландлатиб эшитишни хуш кўрадиган биттаси кўчиб келган экан. Тартибга чақириш, суҳбатлашув, илтимос ва ўтинчлар унга кор қилмаган. Шунда кўшнисига яхшилаб сабоқ берган. Ўша кезлари у овоз кучайтиргич колонкалар сотиб олган бўлиб, уларни полга пастга қаратиб ўрнатиб, одамнинг асабига тегадиган мусиқани бор овоз билан қўйган-у ўзи кўчага чиқиб кетган. Бу усул иш берибди: кўшниси қош қорайгач, мусиқа қўймайдиган бўлибди.

Мусиқани баландлатиб эшитишга ишқибозларни бизда жазолашганлигига оид мисоллар йўқ ҳисоб. Тўғри, бу масалада уй кўмитасига, маҳаллага, қолаверса, участка милиция нозирига мурожаат этиш мумкин. Лекин бу шунчаки нафас ростлаб олиш учун берилган танаффусдек бир гап. Уйда жамоат тартибини мудом бузиб келаётган кўшнилarga қарши, агар масалани тинч йўл билан ҳал этишнинг ҳамма чоралари қўллаб кўрилган бўлса, қандай курашиш мумкин? Мусиқа «ошуфтаси»ни кўчириб бўлмайди, чунки у яшаётган уйнинг мулкдори. Россияда, масалан, Свердловск вилоятида яшайдиган шундай кимса мусиқани «бақиртириб» эшитишга ишқибозлиги учун уй-жойдан маҳрум этилган. У ўз квартирасида асосан тунлари «ишлаш»ни ёқтирар экан. Милицияга унинг устидан бир неча бор арз қилишган, у жаримани тўлаб, яна билганини қилаверган, Кўни-қўшнилари охир-оқибат «нағмабоз»дан безор бўлиб, судга боришган. Суднинг қарори мисли кўрилмаган даражада принципиал бўлиб, уни Первоуральск шаҳри марказидаги квартирасидан кўчириб юборишга, унга қарашли турар жойни кимошди савдоси орқали сотиб, тушган пулдан суд харажатларини қоплагач, қолган суммани эгасига қайтаришга қарор қилинган.

Бизнинг қонун ҳужжатларимиз, назаримизда, мазкур масалани бунчалик теранликда ҳал этиш имконини бермаса керак. Фуқароларнинг турар жой ҳуқуқлари, коммунал хизмат ва ободонлаштириш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар учун **Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғри-**

сидаги кодексида тегишли жавобгарлик назарда тутилган. Аммо қулоқларни қоматга келтирувчи мусиқа, сершовкин зиёфатлар ишқибозларига ёки қош қорайиши билан уйда таъмирлаш ишларини авжига чиқарувчиларга нисбатан кўрилган маъмурий таъсир чоралари кўпинча уларни фақат тезлаб қўяди, холос. Бундай ҳуқуқбузарликлар учун жарима катта эмас, шу боис кўшнилари қулоғи тинчидиган фурсат узоққа чўзилмайди.

Уйда яшаш тартиби Фуқаролик кодексидан ташқари бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар билан ҳам тартибга солинади. Бундай ҳужжатлар орасида **Турар жойлар ва уйга туташ ҳудудларни сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидалари**¹ (бундан буён матнда **Қоидалар деб юритилади**) ҳам бор. Айтиш жоизки, кўшнилари ўртасидаги муносабатлар бу Қоидаларда ихчам ва мухтасар тарзда тартибга солинган. Қоидалар ишлаб чиқилган пайтда одамлар бир-бирига кўпроқ ҳурмат-эҳтиромда бўлган бўлсалар бордир? Қоидаларнинг 17-бандида айтилишича, квартираларда тинчлик сақланмоғи лозим. Магнитофон, радиоприёмник, телевизор ва овози баландланадиган бошқа ҳар қандай аппаратдан кеч соат 23.00 дан тонгги 7.00 гача кўшнилари тинчини бузмайдиган даражада, овозини пасайтириб эшитишга йўл қўйилади. Уй деворларини бузиш «ишқибозлари» **Кўп квартиралар уйларда биноларнинг мустақамлиги хавфсизлигини таъминловчи жойларни реконструкция қилиш, қайта режалаштириш ва қайта жиҳозлаш тартиби тўғрисидаги низомнинг**² 20-бандида сершовкин ишларни эрталаб 8.00 дан олдин ва кечқурун 21.00 дан кейин амалга ошириш ман этилганлигини билиб қўйишлари лозим. Бизда турар жойларда шовқин даражасининг йўл қўйиладиган нормаси йўқ. Белгиланган тартибга риоя этмаганлик учун жавобгарлик чораларини расамадга солувчи қонун ҳам.

БУ БОРАДА БОШҚАЛАРДА АХВОЛ ҚАНДАЙ?

Фарбдаги кўпгина мамлакатларда «мулкнинг мавқеи» принципи амал қилиб келади. Кўчмас мулк олаётган одам уй ёки квартира сотиб олаётган ўша жойда риоя этилиши жоиз бўлган муайян қоидалар белгилаб қўйилганлигини билиши шарт. Чунончи, Германиянинг турар жойга мулк ҳуқуқи тўғрисидаги қонунда қайд этилишича, турар жой мулкдорлари ўзларига қарашли жойдан «хатти-ҳаракатлари бошқа уй эгаларига ноқулайлик туғдириб, маро-

мида бораётган жамоавий қоидалар доирасидан четга чиқмайдиган тарзда» фойдаланмоқлари керак. Германияда жамоа бўлиб яшаш принципи фуқаролик муносабатларининг амалда ҳар бир иштирокчисига маълум эканлиги сабабли суд кўни-қўшнилари ўртасидаги низоларни қонунда баён этилган қоидаларни таъкидлаб ўтмасдан туриб, расамадга солаверади.

Аммо муаммонинг бошқа жиҳати ҳам бор. Мажбурийликка асосланган кўшнчилик тарафлардан бирига ноқулайлик туғдириши шубҳасиз – объектив воқеликнинг ўзи шундай. Шу сабабли фуқаролар қадим Римда ҳуқуқшунослар белгиланган қоидаларни – сабр-чидамнинг чегарасидан ошиб кетмайдиган тарзда оддий кўшнчилик муросасозлиги асосида яшаш мажбуриятини билишлари муҳимдир.

Россияда сершовкин кўшнилари ўз хулқ-атвори учун ёнларидан мўмайгина пул тўлайди. Ҳозирги кунда кўриб чиқилаётган қонун лойиҳасида жамоат тартиби нормаларига риоя этмаётганларни маъмурий жавобгарликка тортиш мўлжалланмоқда. Мутахассисларнинг айтишича, гарчи Россияда шовқин-суронга қарши кураш юзасидан салкам 300 та норматив ҳужжат ишлаб чиқилган бўлса-да, мусиқани баланд қўйиб эшитишни ёқтирувчилар ёки уззу кун квартирасида тиним билмай ишлайдиган қурувчиларни амалда жазолаб бўлмайди. Россия Федерациясининг амалдаги қонунига киритилган қўшимчаларда ёндош квартираларда яшовчиларга ноқулайлик туғдириб, асаб тизими касалликлари авж олишига сабабчи бўлаётган ман этилган шовқин-суронларнинг муфассал рўйхати назарда тутилган. Кечаси шовқин чиқариш тақиқланган объектларнинг рўйхати ҳам бор. Бундай объектлар сирасига касалхоналар, диспансерлар, санаторийлар, дам олиш уйлари, пансионатлар, болаларга, кексалар ва ногиронларга мўлжалланган интернатлар, меҳмонхоналар, ётоқхоналар, турар жойлар, мактаб ва мактабгача таълим муассасалари бор.

Дарвоқе, россиялик депутатлар сершовкин кўшнилари қарши суд тақиқи институти ёрдамида кураш олиб боришни мўлжаллашмоқда. Кечқурунлари ёки тунги вақтларда тинчлиги мунтазам равишда бузилаётган киши судга мурожаат қилиши мумкин.³ Судда муайян ҳаракатларни тақиқлаш тўғрисида қатъий кўрсатма чиқарилади. Бундай кўрсатмани бажармаслик «тўполончи»ни жамоат ишларига ёки ахлоқ тузатиш ишларига жалб қилиш, шунингдек жиноий жавобгарликка тортишга сабаб бўлиши мумкин. ❶

¹Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 28 июндаги 325-сон қарорига 3-илова.

²ШНК 1.04.05-06. Давлат архитектура ва қурилиш кўмитасининг 2006 йил 23 мартдаги 20-сон қарори билан тасдиқланган.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

АРХИТЕКТОР ҲАМ ЎЗИ

Квартира мулкдорларига айланганимиздан бери кўпчиликда бинокор ва архитектор истеъдоди борлиги аён бўлиб қолди. Кишилар ўз квартираларида хоҳлаган нарсаларини қила олишлари, шу жумладан деворларни олиб ташлашлари, яшаш жойини кенгайтиришлари, квартира ичидаги коммуникацияларни бир жойдан бошқа жойга кўчиришлари мумкин деб ҳисоблай бошладилар. Бундай иштиёқ жуда кенг тарқалиб кетди. Кўп қаватли уйда квартира сотиб олувчилар орасида уни қайта қурмайдиганлар деярли топилмайди.

Албатта, ўзининг яшаш жойини яхшилашга интилишни тушунса бўлади, комилликнинг чегараси йўқ дейиш ҳам мумкин. Бироқ бу кўп хонадонли уйнинг ва унда яшовчиларнинг хавфсизлигига таҳдид солмаслиги керак. Бугунга келиб аҳолининг ўзбилармонлиги шундай миқёсга етдики, унинг эҳтимолий оқибатлари тўғрисида ўйлашнинг ўзи даҳшатли. Зеро биз зилзилалар хавф соладиган минтақада яшаймиз. Кўпчилик кишилар уй-жой биноларининг бузишга йўл қўйилмайдиган шаҳарсозлик, санитария-гигиена ва техник фойдаланиш талаблари тўғрисида тушунчага эга бўлмасдан, ҳеч қандай рухсат бериш ҳужжатларисиз, ўзлари хоҳлаганларича квартираларини қайта қуриш билан шуғулланадилар. Бундан ташқари, дреплар, ломлар, олиб ташланаётган деворлар, бетон синдирувчи болғачалар шовқини остида қўшниларнинг тинчи бузилади.

Деворни олиб ташлаш учун нималарни билиш керак? Турар жойларни қайта қуриш қандай ҳужжатлар билан тартибга солинади? Киши ўз квартирасида нималарни бузиши, кўчириши, қайта қуриши мумкин, нималар қатъиян тақиқланган? Агар квартира хўжайини, бунинг устига рухсат бериш ҳужжатларисиз, қайта қуриш билан шуғулланса, қўшнилар ўзларини қандай тутишлари керак?

Уй-жой кодексининг 24-моддасида белгиланишича, кўп квартирали уйдаги квартира мулкдори маҳаллий давлат ҳокимияти органларидан тегишли рухсатнома олмасдан ўзига қарашли жойни ўзбошимчалик билан қайта қурган ёки ўзгартирган тақдирда, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўлади ҳамда бу жойни ўз ҳисобидан аввалги ҳолатига келтириши шарт.

«Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонунга¹ (бундан кейин – Қонун) биноан ХУМШ умумий мол-мулкни асрашни таъминлаш мақсадида мулкдорларнинг жойларини белгиланган тартибда қайта қуриш, ўзгартириш, қайта жиҳозлашни келишиб олишни амалга оширади (15-модда). Ушбу тартибни ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши белгилайди (19-модда). Бироқ муаллиф ана шундай тартиб ўрнатилган биргина ХУМШнигина билади. Лекин унда ҳам белгиланган тартибни бузадиган қайта қурувчига нисбатан қўлландиган таъсир чоралари оддийгина қойишни эслатарди.

Ўзининг яшаш жойини қайта қуришни хоҳлайдиган мулкдор Кўп квартирали уйлардаги бинолар мустақамлигининг хавфсизлигини таъминлайдиган жойларни қайта қуриш, ўзгартириш ва қайта жиҳозлашни амалга ошириш тартиби тўғрисида низомга² (бундан кейин – Низом) амал қилиши керак. Низом қайта қуриш учун рухсат бериш ҳужжатлари ва уни чеклашни расмийлаштиришнинг; ишларни олиб бориш ҳамда шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларини бузганлик учун юридик ва жисмоний шахсларнинг жавобгарлиги кабиларнинг ягона тартибини белгилайди. Ушбу ҳужжат билан белгиланган талаблар барча юридик ва жисмоний шахслар – қайта қуришни амалга ошираётган жой мулкдорлари учун мажбурийдир. Рухсат бериш ҳужжатларини расмийлаштириш тартибини Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 20 августдаги 357-сон қарорига 1-илова³ белгилайдиган тадбиркорлик субъектлари бундан мустасно.

НИЗОМДА ҚАЙТА ҚУРИШ (РЕКОНСТРУКЦИЯ)

қандай тартибга солинган?

? Кўп квартирали уйда турар жойни қайта қуриш нима дегани?

– Қайта қуриш (реконструкция) – битта ёки бир нечта ўзаро боғланган жойларни қайтадан қуриш – жойларни ўзгартириш, квартира ичидаги муҳандислик коммуникациялари ва жиҳозларини кўчириш билан боғ-

лиқ қурилиш ишларини ўтказиш (эшик ўринларини очиш ва ёпиш, пардеворларни тўлиқ ёки қисман олиб ташлаш ва ҳоказолар) (Низомнинг 4-банди).

? Қонун ҳужжатларида жойларни қайта қуриш, ўзгартириш ва қайта жиҳозлаш бўйича

қандай ишларни бажаришга рухсат берилади?

– Низомнинг 5-бандига мувофиқ яшаш қулайлигини яхшилаш учун қуйидаги ишларни бажаришга рухсат берилади:

ёрдамчи хоналарни ўзгартириш; алоҳида хоналар ажратиш ёки уларни туташ хоналардан ажратиш мақсадида қўшимча пардеворлар ўрнатиш; хоналарни янада қулайлаштириш учун пардеворларни қайта ўрнатиш; янги эшик ўринларини очиш (Низомнинг 16-бандида кўрсатилган ҳоллардан ташқари) ➔

¹2006 йил 12 апрелдаги ЎРҚ-32-сон.

²ШНК 1.04.05-06. Давархитектқурилиш қўмитасининг 2006 йил 23 мартдаги 20-сон буйруғи билан тасдиқланган.

³Тадбиркорлик субъектларини давлат рўйхатидан ўтказиш, ҳисобга қўйиш ва рухсат берувчи ҳужжатларни расмийлаштириш тартиби тўғрисида низом.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ва мавжудларини беркитиш, шунингдек эшикларнинг очи-лиш йўналишларини ўзгарти-риш;

мавжуд дераза ўринларини кенгай-тириш ва янгиларини очиш, шунинг-дек яшаш хоналари ва ёрдамчи хона-лардаги мавжуд деразаларни берки-тиш (Низомнинг 16-бандида кўрса-тилган ҳоллардан ташқари);

иситиш ва санитария-техника ас-бобларини қайта жойлаштириш (амалдаги нормалар талабларига риоя этган ҳолда).

Қандай ишлар тақиқланган?

– Низомнинг 16-бандига кўра қуйидагиларга йўл қўйилмайди:

ошхона ёки санитария-техника узе-лини квартирадан пастда (юқорида) жойлашган яшаш жойлари (зал, ётоқ-хона) устида (пастиди) жойлаштирган ҳолда ўзгартириш;

ёпиш плиталарига тушиши ҳисоб-ланган юкламаларни оширган ҳолда қайта қуриш;

пойдеворларни, бинонинг синчи ёки тиргак қобирғаси элементлари-нинг мустаҳкамлик ва қаттиқлик тав-сифларини ўзгартириш билан боғлиқ қайта қуришлар;

бинони секцияларга ажратадиган капитал деворларда ёки ёнғинга қарши пардеворларда эшик ўринла-рини очиш ва ёпиш;

бир учи дераза ўрнига таянадиган пардеворлар ўрнатиш;

ригеллар, тўсинлар ва устунларнинг шикастланиши, айрим таянчларнинг кўтариш салоҳияти заифлашиши, кон-струкциялар, томларнинг бузилиши, санитария узелларида гидроизоляция қопламанинг монолитлиги ва яхлитли-гининг бузилиши билан боғлиқ ишлар-ни бажариш;

деворлардан ўтадиган вентиляция, тутун ва газ ўтиш каналларининг тор-тиши бузилиши ва ёпилишига олиб келадиган ишларни бажариш;

хоналарда темир қувурлардан мўрилар ва чордоқларда осма боров-лар ўрнатиш;

яшаш хоналари, ҳожатхона ва ван-на хоналарига ошхонадан эшик ўрна-тиш;

марказий иситиш тизими устунла-рининг лойиҳадаги ҳолатини ўзгар-тирган ҳолда лоджияларни иситиш;

яшаш хоналарига бевосита кўчадан ёки зинапоя хонасидан кирадиган эшик ўрнатиш;

уйдаги умумий муҳандислик тар-моқлари (сув, газ, иссиқлик, электр таъминоти ва алоқа) ва вентиляция оқими тизимларини йўқ қилиш ёки уларнинг техник тавсифларини бузиш билан боғлиқ қайта қуришлар;

бинонинг олд томонини ўзгартириш билан боғлиқ, туман архитектори би-лан келишилмаган қайта қуришлар.

Квартирани қайта қуриш кўпинча қўшнилари тин-чини бузади. Шовқин-сурон, йўлакда қурилиш материаллари омбори дегандек. Қўшни кварти-ралар аҳлини бундай нохушлик-лардан халос қиладиган нормалар мавжудми?

– Низомнинг 20-банди қуйидаги-ларни тақиқлайди:

шовқин-суронли ишларни тонгги соат 8.00 дан бошлаш ва уларни кеч-ки соат 21.00 дан кейин тугатиш;

қайта қурилаётган жойларда қоплам плиталари ва зинапоя маршларига ту-шадиган норматив юкламаларнинг ошишига сабаб бўладиган жиҳозлар ва асбоблардан фойдаланиш;

тутах хоналар ва бир қават юқори (паст) хоналарга зиён етказишга йўл қўймайдиган махсус тадбирларсиз ишлаш;

эвакуация йўллари, умумий фойда-ланишдаги бошқа жойлар (зинапоя майдончалари, умумий йўлаклар, йўлаклар, балконлар ва бошқа жой-лар) ҳамда уй ёнидаги ҳудудни қури-лиш материаллари ва (ёки) чиқинди-лар билан тўсиб қўйиш ва ифлослан-тириш;

қурилиш материаллари ва чиқинди-ларни ўровсиз ташиш учун йўловчи лифтлардан фойдаланиш;

қурилиш материаллари ва (ёки) чи-қиндиларни турар жой ҳамда бошқа жойларда (лоджия, йўлаклар, санузел-лар) қоплама плиталарга йўл қўйи-ладиган норматив юкламалардан оша-диган микдорларда тўплаб қўйиш;

қурилиш материаллари ва (ёки) чи-қиндиларни балконларда тўплаб қўйиш.

Ўз квартираларини ўзлари-ча қайта қуриш билан банд бўлган мулкдорларнинг кўпчилиги бунга тегишли орган-ларнинг рухсатини олмаган бўла-дилар. Қайта қуриш учун қандай ҳужжатларни олиш зарур ва улар-ни расмийлаштириш тартиби қан-дай?

– Турар жойнинг истеъмол хосса-ларини яхшилашга йўналтирилган қайта қуришни лицензияси бўлган лойиҳалаш ташкилоти ишлаб чиққан ҳужжатлар мавжуд бўлганда амалга ошириш мумкин. Агар бинонинг олд қисмини қайта қуриш (ўзгартириш) тўғрисида сўз борса, уни албатта ту-ман (шаҳар) архитектори билан кели-шиш лозим (Низомнинг 6-банди).

Давлат экспертиза органларидан қайта қурилаётган объектнинг ёнғин

хавфсизлиги ва зилзилага бардошли-лиги хусусида эксперт хулосасини олиш юридик ёки жисмоний шахслар-нинг буюртмаси бўйича лойиҳа ҳуж-жатларини ишлаб чиққан лойиҳалаш ташкилотининг мажбуриятига киради (Низомнинг 8-банди).

Мулкдорнинг кейинги қиладиган иши – туман (шаҳар) ҳокимлиги ҳузу-ридаги ваколатли органга ариза топ-шириш, унга қуйидагилар илова қили-нади:

жойга мулк ҳуқуқини тасдиқлайди-ган ҳужжатларнинг нусхалари;

мазкур жойда доимий рўйхатдан ўтган ёки унинг бир қисмига мулк ҳуқуқига эга бўлган барча шахслар-нинг қайта қуришни амалга ошириш-га ёзма розилиги;

лойиҳалаш ташкилоти тайёрлаган техник хулоса;

лойиҳалаш ташкилоти ишлаб чиқ-қан лойиҳа ҳужжатларининг нусхаси (Низомнинг 10-банди).

Ҳужжатларни кўриб чиқиб, ваколат-ли орган тегишли қарор қабул қилади ва уни 3 кун ичида жой мулкдорига топширади. Салбий қарор чиқарил-ганда у рад этиш сабабини кўрсати-ши шарт (Низомнинг 11-банди).

Мулкдор қайта қуришни ўтказишга рухсат олди, бироқ қутилмаган ҳолатлар туфайли уни кейинги йилга қол-дирди. Агар мулкдор қайта қуриш-ни рухсат бериш ҳужжатларини ол-гандан кейин ярим йилдан кейин бошласа, улар ўз кучида қолади-ми?

– Ваколатли органнинг қарори қайта қуришни бошлаш учун асос ҳисобланади. Қарор қабул қилинган кундан бошлаб ишларни бошлаш 1 йилдан кўпга сурилган бўлса, янги қарор олиш талаб этилади (Низом-нинг 13-банди).

Жойларни қайта жиҳозлаш бўйича қандай ишларга рухсат олиш талаб қилин-майди?

– Мавжуд истеъмол доирасида, жойнинг иситиш, газ, сув-канализация ва электр тармоқлари чизмаларини ўзгартирмасдан, жойларни янада ил-горроқ газ, сантехника ва электр ас-боблари билан қайта жиҳозлашда лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва ваколатли органнинг рухсатини олиш талаб қилинмайди (Низомнинг 15-банди).

Агар қўшнинг квартирани қайта қуришни бошлаб юбориши уй-даги бошқа жойлар мулкдор-ларининг хавфсизлигига таҳдид солса ва унда қайта қуришга рухсат

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

бўлмаса, уйда яшовчилар қаярга мурожаат қилишлари мумкин?

– Агар шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари, лойиҳа ҳужжатлари ва Низомни бузган ҳолда ўзбошимчалик билан қайта қуриш ёки ишларни бажариш амалга оширилган бўлса, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ёки шаҳар (туман) архитектура ва қурилиш органларига мурожаат қилиш керак, улар далолатнома тузиб, ишларни тўхтатиш тўғрисида кўрсатма берадилар (Низомнинг 25-банди).

? **Қўшним қайта қуришни режалаштириб, деворни буза бошлади, натижада биздаги шип ва бир деворда дарз пайдо бўлди. Бир йил аввал квартирамизни таъмирлаган эдим. Қайта қуришга рухсатномани кўрсатиш ва етказилган зарарни қоплашни талаб қилдик, бироқ қўшни бундан бўйин**

товлади, нима қилишимиз керак?

– Агар сизга етказилган зарарни қоплаши тўғрисида қўшни билан келиша олмаган бўлсангиз, судга мурожаат қилинг. Низомнинг 26-бандида белгиланишича, ўзбошимчалик билан қилинган қайта қуриш ҳуқуқлари бузилган шахснинг даъвоси бўйича суднинг ҳал қилув қарорига кўра уни амалга оширган шахс томонидан ёки унинг ҳисобига аввалги ҳолида тикланиши ёки лозим даражага келтириши керак.

? **Қонун ҳужжатларининг барча талабларини ҳисобга олган ҳолда квартирани қайта қуриш ниятидаман. Тегишли органларга мурожаат қилдим, бироқ шундай сансалорлик бошландики, ўз қароримдан афсусландим.**

– Жой мулкдори қайта қуришни амалга оширишга тўсқинлик қиладиган мансабдор шахсларнинг нотўғри ҳаракатлари устидан юқори орган ёки судга шикоят қилиш ҳуқуқига эгадир (Низомнинг 27-банди).

? **Квартираларни қайта қуришни амалга оширишнинг белгиланган нормалари ва талабларини бузганлик учун жой мулкдорларининг қандай жавобгарлиги назарда тутилган?**

– Кўп квартирали уйдаги жой мулкдорлари – жисмоний ва юридик шахслар ўзбошимчалик билан қайта қуришни амалга оширганликлари ёки уни шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари, лойиҳа ҳужжатлари ва Низом талабларидан чекинган ҳолда бажарганлик учун Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўладилар (Низомнинг 24-банди). Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 159-моддасига кўра, турар жойларни сақлаш ва улардан фойдаланиш, умумий фойдаланиш жойларининг санитария ҳолатини тутиб туриш қоидаларини бузиш, уй-жой фондидан техник фойдаланиш қоидалари ва нормаларини бузиш фуқароларга ЭКИХнинг 5 бараваридан 10 бараваригача жарима солишга олиб келади.

БАҲОЛОВЧИГА МУРОЖААТ ҚИЛИНГ

Юридик маслаҳатлар

? **Тошкент шаҳрининг туман судига фуқародан квартира учун улушни тўлашлари тўғрисида даъво аризаси келиб тушди. Унда кўрсатилишича, 1986 йилда, собиқ рафиқаси билан бирга яшган пайтда аризачи кооператив квартира учун совет сўмида муайян сумма киритган. Ана шу пулнинг ярми унинг собиқ рафиқасига тегишлилиги сабабли ҳам унга пулни сўмда тўлашга тайёр, бироқ пулни олгач унинг собиқ хотини квартира рўйхатидан ўчиши ва унда яшашга даъво қилмаслиги шарт.**

Даъвогар 1986 йилдаги совет сўмини 2010 йилги сўмга қайта ҳисоб-китоб қилишда қурилиш-техника экспертизасидан (йиғмажилдда у мавжуд) эмас, балки бухгалтерия экспертизасидан фойдаланилган деб ҳам таъкидламоқда. Бунда бухгалтерия экспертизасида мазкур сумма кооператив квартира учун қисман бадални тўлаш учун мўлжалланганлиги далили бутунлай эътиборга олинмаган. Бунга қуйидагича тарзда эришилади: эксперт атайлаб ЎзР миллий валютаси (сўм)нинг қайси суммаси хулоса бериш пайтида 1986 йилги сўмнинг қанча суммасига эквивалентлигини (иш ҳақи миқдорининг ошиши, халқ истеъмоли товарларининг қимматлашиши ва инфляция даражасини ҳисобга олган ҳолда) аниқлаш вазифасини ўз олдига қўяди.

Газетхон.

– Сизнинг хатингиздан даъвогар биргаликда орттирилган мол-мулкни бўлиш чоғида қўллашни хоҳлайдиган компенсациянинг механизми унчалик тушунарли эмас. Агар ўзининг собиқ хотинига унинг кооператив квартирани харид қилишга сўмдаги ҳиссаси улушини миллий валюта (сўм)даги эквивалент суммада қоплаши тўғрисида сўз бораётган бўлса, бундай вариант республикамиз қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган. Оила кодекси 23-моддасининг биринчи қисмига кўра, эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган мол-мулклари, шунингдек никоҳ қайд этилгунга қадар, бўлажак эр-хотиннинг умумий маблағлари ҳисобига олинган мол-мулклари, у эр ва хотиннинг қайси бири номига олинганлигидан ёки кимнинг номига ёки эр ва хотиннинг қайси бири томонидан пул маблағлари киритилганидан қатъи назар, агар қонун ёки никоҳ шартномасида бошқача ҳол кўрсатилмаган бўлса, уларнинг биргаликдаги умумий мулки ҳисобланади. Оила кодексининг 24-моддаси биринчи қисмига кўра, эр ва хотин

уларнинг биргаликдаги умумий мулки бўлган мол-мулкка эгаллик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этишда тенг ҳуқуқларга эгадир.

«Баҳолаш фаолияти тўғрисида»ги Қонун (1999 йил 19 августдаги 811-1-сон) 11-моддаси иккинчи қисмининг тўртинчи хатбошисига кўра, эр ва хотиннинг мол-мулки тарафлардан бирининг талабига кўра бўлинганда ушбу мол-мулкнинг (ҳозирги ҳолатда квартира тарзидаги кўчмас мулк) қиймати тўғрисида низо юзага келган тақдирда кўрсатилган мол-мулкни баҳолашни ўтказиш мажбурийдир.

Шу тариқа, сизнинг ҳолатингизда сиз кўрсатган кўчмас мулкни тўлақонли ва қонун талабларига жавоб берадиган тарзда баҳолашни ўтказиш учун баҳоловчи ташкилотга мурожаат этиш тавсия қилинади. ①

Артём АДЕЕВ,
«Норма» МЧЖнинг ҳуқуқий масалалар бўйича
эксперт-маслаҳатчиси.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

КЕЛИШИБ ОЛИНГЛАР

? Биз кўп квартирали уйнинг биринчи қаватида жойлашган яшаш учун мўлжалланмаган жойнинг эгасимиз. Ширкат бизга мажбурий бадаллар миқдорини ўз аъзолари учун белгиланганидан икки баравар кўп қилиб белгиланган. Бунинг устига биздан ҳам, ширкат аъзолари каби, капитал таъмирлашга мақсадли бадаллар тўлашимизни талаб қилишяпти. Бироқ биз бусиз ҳам ўз ҳисобимиздан кўп ишлар қиляпмиз – офис атрофидаги ҳудудни супуриб-сидиртирамиз, жойни таъмирладик. ХУМШ тўғрисидаги Қонунга мувофиқ яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари учун умумий мол-мулкни сақлаб туриш бадаллари қанча бўлишини билмоқчи эдик. ХУМШнинг улардан бирор-бир қўшимча ҳақ талаб қилиши тўғрими?

С.Муҳаммадиев.
Тошкент шаҳри.

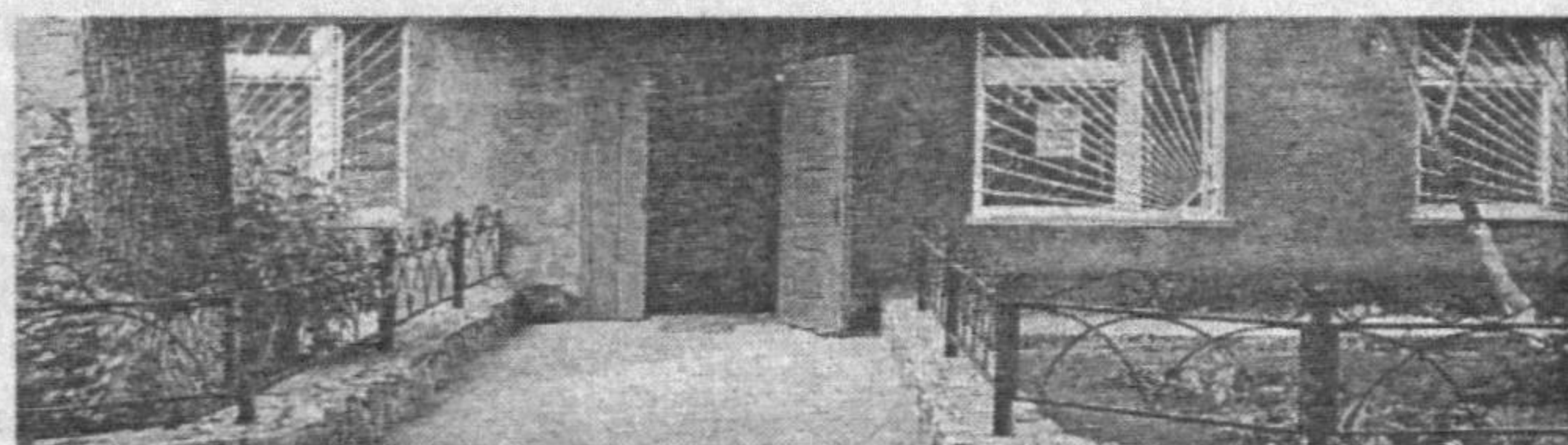
– Ширкат билан кўп квартирали уйдаги яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдорининг ўзаро муносабатлари умумий тартибини «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонуннинг (бундан кейин – Қонун) 6-моддаси белгилаб беради. Унда белгиланишича, яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдори умумий мол-мулкка нисбатан, худди турар жой мулкдори каби, улушли мулк иштирокчисидир. Яъни улар, **гарчи яшаш учун мўлжалланмаган жойларнинг мулкдорлари ХУМШ аъзолари ҳисобланмасалар-да, ҳуқуқларда тенгдир.**

Турар жой мулкдори каби, яшаш учун мўлжалланмаган жойнинг эгаси ҳам умумий мол-мулкни сақлаш ва таъмирлаш бўйича умумий харажатларни тўлаши шарт. Уларнинг умумий харажатларда иштирок этиш улуши унинг яшаш учун мўлжалланмаган жойи майдонининг уйнинг умумий майдонига нисбатига қараб белгиланади. Яъни **Қонун унинг учун бадалларни худди турар жой мулкдори учун бўлгандек миқдорда белгиланган.** Ширкат билан муносабатлар мажбурий тартибда тузиладиган шартнома билан тартибга солинади. Уни тузишдан бўйин товланган тақдирда ширкат бундай шартномани тузишга мажбур қилиш талаби билан судга мурожаат қилиши мумкин.

Яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдори билан ширкат ўртасидаги муносабатларни шартнома белгилаши боис, унинг **тарафлари шартноманинг шартлари тўғрисида келишиб олишлари керак.** Чунончи, ХУМШ намунавий уставида* (5.1-банд) назарда тутилишича, у шартномавий асосда турар жойга мўлжалланмаган бинолар мулкдорларининг уйнинг умумий мулкни сақлаш харажатлари ва мулкдорларнинг бошқа умумий харажатларида иштирокини таъминлашга ҳақли. Агар турар жойга мўлжалланмаган бинолардан фойдаланиш ширкатнинг умумий мулкни зарур техник ва санитария ҳолатида сақлаш харажатларининг ошиб кетишига олиб келса ва/ёки турар жойлардан фойдаланиш бўйича но-

қулайликлар туғдирса, **ширкат ўз аъзолари умумий йиғилишининг асосланган, ҳужжат билан тасдиқланган қарорига кўра турар жойга мўлжалланмаган бино мулкдорига пулли ва ёки бошқача моддий шаклда тегишли компенсация тўланишини талаб қилишга ҳақли.** ХУМШ билан кўп квартирали уйдаги турар жойга мўлжалланмаган бино мулкдори ўртасидаги намунавий шартноманинг** (бундан кейин – Шартнома) 2.3-бандида **унинг уйдаги турар жойлар мулкдорлари йиғилишида ва умумий мулкни сақлаш бўйича биргаликда қарор қабул қилишда, шунингдек ширкат аъзоларининг умумий йиғилишида маслаҳат овози билан иштирок этиш ҳуқуқига эгаллиги** назарда тутилган. Шартноманинг 2.4-бандида яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдорининг ўз вақтида сметага кўра умумий харажатларга **ҳар ойлик ва мақсадли мажбурий бадалларни** тўлаш, шунингдек **умумий мулк қисмлари ва/ёки ер участкасидан истисно тарзида фойдаланганлик учун ширкат аъзоларининг умумий йиғилиши қарори билан тасдиқланган тўловни** тўлаш мажбурияти белгиланган. Худди шу бандда айтилишича, яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдори ўзига тегишли бинодан мақсадли тарзда, техник жиҳатдан соз, санитария талабларига мувофиқ тарзда фойдаланиш, уни мукамал ва жорий таъмирлаш ишларини **ўз ҳисобидан** бажариши шарт.

Шартноманинг 3.4-бандига биноан, ширкат аъзолари умумий йиғилиши қарори билан ширкат умумий мулкни мукамал таъмирлаш ёки умумий мулкни сақлаш билан боғлиқ бошқа мақсадлар учун мақсадли мажбурий йиғим белгилаши мумкин. Бироқ, буларнинг бари шартномада қайд этилган бўлиши керак. **①**

*ВМнинг 2006 йил 30 майдаги 100-сон қарорига 1-илова.

**ВМнинг 2006 йил 30 майдаги 100-сон қарорига 2-илова.

СМЕТА ОШИРИБ ЮБОРИЛСА – УМУМЙЙ ЙИҒИЛИШДА МУҲОКАМА ҚИЛИНГ

? ХУМШда ўзини ўзи бошқаришга асос бўлган бош принциплар орасида аҳолининг хабардор қилиниши, ширкат фаолиятининг очиқ-ошкоралиги, маблағлар сарфланиши устидан ширкат аъзоларининг назорати бор. Мулкдорлар келгуси йилга даромад ва харажатлар сметаларини, аввалги йилда уларнинг бажарилгани тўғрисидаги ҳисоботларни тасдиқлашлари керак. Бироқ кўпинча у ёки бу режалаштирилган ишларни ўтказиш учун мўлжалланган маблағлар қайта тақсимланади, бошқа мақсадларга йўналтирилади. Ширкат бу ҳақда ўз аъзоларини хабардор қилиши ва сметага ўзгартиришлар киритиши керакми?

О.Сидельников.
Тошкент шаҳри.

– «Хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари тўғрисида»ги Қонуннинг (бундан кейин – Қонун) 19-моддасида белгиланишича, ширкатнинг йиллик да-

ромадлар ва харажатлар сметасини ҳамда унинг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлаш ХУМШ аъзолари умумий йиғилишининг ваколатига киради. Бироқ йил

давомида унга тузатишлар киритилиши мумкин. Бу асосан кўзда тутилмаган, авария ишлари ҳисобига юз беради. Агар ширкатнинг узоқни кўзлайдиган аъзола-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

ри сметага уларга доир харажатларни тақозо этадиган моддани киритган бўлсалар, муаммо туғилмайди. Бироқ одатда бу ҳол жуда камдан-кам юз беради. Хусусий уй-жой мулкдорлари ширкати намунавий уставининг 8.7-бандига биноан, бошқарув харажатлари ширкатнинг тасдиқланган харажатлар ва даромадлар сметасида бошқарув учун мўлжалланган харажатлар ҳажмидан ўн фоиз ошиб кет-

ган тақдирда ёки смета моддаларининг умумий мулкка хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш ишларига мўлжалланган харажатларнинг ўн фоиздан зиёд камайиб кетишига олиб келадиган тарзда алмаштирилиши ХУМШ аъзоларининг навбатдан ташқари умумий йиғилиши қарори билан тасдиқланиши керак.

Уставнинг 8.8-бандида белгиланишича, ширкатнинг тасдиқланган даро-

мадлар ва харажатлар сметасига ХУМШ иш режасида кўзда тутилмаган ишлар ёки материаллар, ишлар ва хизматлар нархининг ўсиши натижасида вужудга келган харажатлари билан боғлиқ бўлган ўзгартириш киритиш тўғрисидаги қарор ширкат аъзоларининг навбатдан ташқари умумий йиғилиши, ҳар бир уй мулкдорлари йиғилиши қарори билан тасдиқланиши керак. ①

Мутахассисга савол

СУВ БЎЛМАСА, ТАЪМИРЛАШ ҲАМ БЎЛМАЙДИ

? *Квартира сотиб олиб, уни таъмирламоқчиман, таъмирлаш, ўйлашимча, 2-3 ойга, балки ундан ҳам кўпга чўзилса керак. Агар квартирада ҳеч ким яшамаса ва рўйхатдан ўтказилмаган бўлса, ушбу вақтда иссиқ сув ва иситишдан воз кечиш мумкинми?*

– Биринчидан, агар квартира таъмирланаётган бўлса, иссиқ ва совуқ сув истеъмоли албатта керак бўлади. Шу боис ҳам ресурслардан ҳеч ким фойдаланмайди дейиш тўғри эмас. Бундай саволлар туғилмаслиги учун сув ҳисоблагичлар ўрнатишни тавсия қиламиз, ана шунда норматив бўйича эмас, балки амалдаги истеъмоли учун ҳақ тўлайсиз.

Квартира мулкдори коммунал хизматларга ҳақ тўлаши, шунингдек мулк ҳуқуқи кучга кирган пайтдан бошлаб уйдаги умумий мол-мулкни сақлаб туришга мажбурий бадалларни тўлаши шарт. Агар квартира иситилса, унда яшовчи эса иссиқлик энергиясидан фойдаланса, у таъмирлаш даврида маркашлаштирилган иситишдан қандай қилиб бош тортиши мумкин?

ИССИҚ СУВДАН БОШ ТОРТМОҚЧИМАН

? *Мен тўрт қаватли уйнинг 4-қаватида яшайман. «ARISTON» тизимини ўрнатмоқчиман. Мен иссиқ сув ва иситиш қувурларини ажратиб, сув берилишини 3-қаватдаги «қайтариш» қувурига улаш йўли билан иситиш ва иссиқ сувдан тўлиқ бош тортишим мумкинми?*

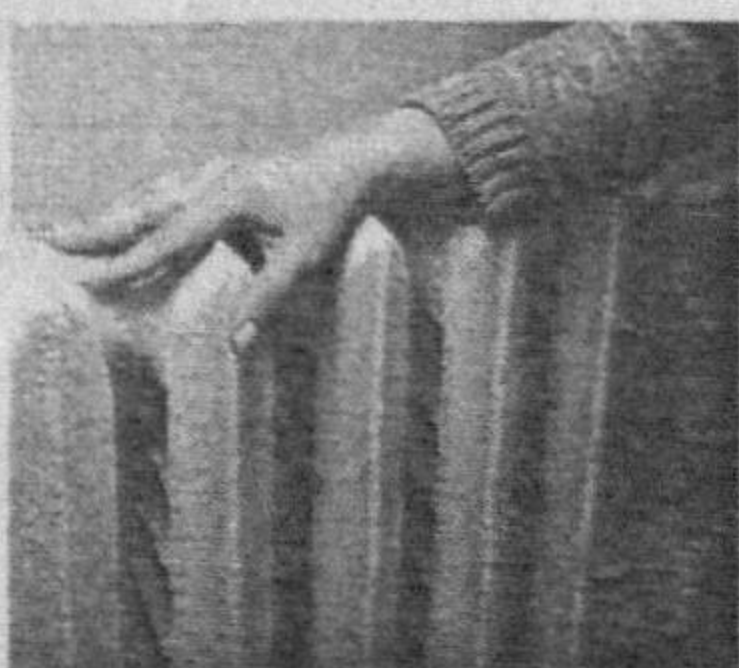
– «Ўзини ўзи иситиш»га ўтиб, сиз газ сарфини кескин ошириб юборасиз. Газ тармоғи бундай ҳажмларни беришга мослашмаган. Шу сабабли истеъмоли учун ушбу участкага газнинг катта ҳажмини етказиб бериш, босим узатиш масаласини келишиш учун «Тошгаз»га мурожаат қилиши лозим. Зеро ушбу ҳолда газ иситишга ҳам, иссиқ сувни иситишга ҳам сарфланади. Агар бундай қилинмаса, бир квартирада яшовчи одам 3-4 квартира учун мўлжалланган газ ҳажмини истеъмоли қилади, бу эса, шубҳасиз, кўшнилари газ билан таъминлашга таъсир кўрсатади.

Ўзбекистон Республикасида аҳолига коммунал хизматлар кўрсатиш қоидаларида* (3.3-банд) **истеъмоличининг қуйидаги ишларни қилиши ман этилган:**

ички муҳандислик тармоқларини ижрочининг рухсатсиз қайта жиҳозлаш;

ижрочининг ёзма рухсатсиз техник паспортлари бўлмаган ва сотишга рухсат берилмаган электр жиҳозлар, газ асбоблари, иситиш асбобларининг қўшимча секциялари, ростловчи ва қулфловчи арматураларни ўрнатиш, улаш, техник паспортларга (гувоҳномаларга) эга бўлмаган, фойдаланишнинг техника хавфсизлиги талабларига ва санитария-гигиена нормативларига жавоб бермайдиган сув тозалашнинг яқка тартибдаги асбобларини улаш;

хизматларни ҳисобга олишнинг мавжуд чизмаларини бузиш;

иситиш тизимларида иссиқлик узатувчидан бевосита мақсадда фойдаланмаслик.

Кўп квартиралар уйларда хоналарни биноларнинг мустақамлиги хавфсизлигини таъминлайдиган қилиб реконструкция қилиш, қайта режалаштириш ва қайта жиҳозлашни амалга ошириш тартиби тўғрисида низомга** мувофиқ (16-банд) қуйидагиларга йўл қўйилмайди:

марказий иситиш тизимлари тиргакларининг лойиҳадаги ҳолатини ўзгартирган ҳолда лоджияларни иситиш;

иссиқлик таъминоти уйдаги умумий муҳандислик тармоқларининг техник хусусиятларини бузиш ёки ўзгартириш билан боғлиқ қайта ўрнатишлар;

иссиқ сув таъминотининг газ ёқилғисида ишлайдиган яқка тартибдаги иситиш қозон ва асбобларини ўрнатиш.

Уй-жой фондидан техник фойдаланишнинг қоидалари ва меъёрлари*** (24.12-банд) талабларига мувофиқ уйда яшовчилар ва слесарининг иситиш асбобларига қўшимча секциялар улашлари ёки уларнинг сонини камайтиришлари, шунингдек махсус рухсатсиз иситиш радиаторлари учун ўйиқлар қилишлари тақиқланган. Яъни қонун ҳужжатларида иситиш тизимининг ишига ўзбошимчалик билан аралашуш, унга реконструкция қилувчи ўзгартиришлар киритиш тақиқланган.

ТЕКШИРИШЛАРНИНГ ФАРҚИ БОР

? *Квартира мулкдори иссиқ сув ҳисоблагичини «Иссиқликэнерго» лабораториясидан бошқа ерда текширди. Иссиқлик таъминотчилари унинг натижаларини қабул қилмадилар. Демак, иссиқ сув ҳисоблагичини фақат «Иссиқликэнерго»да текшириш керакми?*

– Кўринишича, «текшириш»ни Ўздавстандартда аккредитация қилинган текшириш лабораторияларига эга бўлган ташкилотларнинг ходимлари эмас, балки тасодифий кишилар амалга оширишган. Шу боис унинг натижалари ҳисобкитоб қилиш учун қабул қилинмаган. Текширишлар ўртасидаги оралиқ муддати тугаган ҳисоблаш асбоблари аниқланганда «Иссиқликэнерго» ходимлари истеъмоличиларга «Ўзстандарт» агентлиги томонидан аккредитацияланган, уларнинг натижалари шубҳа уйғотмайдиган ва ҳисоб-китоблар чоғида сўзсиз тан олинадиган ташкилотлардан бирини танлаб текшириш ўтказишни таклиф қиладилар. Булар – «Тошиссиқликэнерго»нинг метрология лабораторияси, «Сувсоз» трести ҳузуридаги «Сув ўлчагич» ШК, «TOSHKENT-ZENNER» фирмаси, «Ўзстандарт» агентлиги, унинг минтақавий тузилмалари. Истеъмоличилар текширишни уйда эмас, балки фақат лаборатория шароитида ўтказиш кераклигини ёдда тутишлари керак. Бундай хизматни таклиф этаётганлардан ҳужжатларини кўрсатишни талаб қилиш, зарур бўлса – ходимлари эканлигини кўрсатган ташкилотга улар шахсини тасдиқлаш учун қўнғироқ қилиш лозим.

СУВ ҲИСОБЛАГИЧ СИНИБ ҚОЛДИ

? *Агар «мустақкам қилиб» ўрнатилган ҳисоблагич истеъмоличига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра: сифатсиз ишлаб чиқариш, монтаж қилиш ёки амалдаги нормативлардан четланган ҳолда хизматларни етказиб берувчи тақдим*

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

← этиши туфайли сафдан чиқса, етказиб берувчи билан истеъмолчи ўртасидаги муносабатлар қандай тартибга солинади?

– Совуқ (иссиқ) сув ҳисоблагич узелини ўрнатиш, техник хизмат кўрсатиш ва ишлатиш бўйича намунавий шартномада**** (бундан кейин – Намунавий шартнома) (7-банд) назарда тутилишича, бундай ҳолда етказиб берувчи дарҳол сув ҳисоблагич асбобидаги камчиликларни бартараф этиш чораларини кўриши ва зарур бўлганда 5 кун мобайнида сафдан чиққан сув ўлчагич элементларини алмаштириши шарт. Ушбу мажбуриятлар бажарилмаган ёки ўз вақтида бажарилмаган тақдирда истеъмолчи етказиб берувчига сув ҳисоблагичнинг носозлиги тўғрисида ёзма хабарнома топширганидан кейин 5 кундан сўнг, хабарнома санасидан бошлаб муддати ўтган ҳар бир кун учун ҳисоблагич қийматининг 0,5%и миқдорида (бирок 50% дан кўп эмас) пеня ундиришга ҳақлидир. Етказиб берувчига сув ҳисоблагичнинг носозлиги тўғрисида ариза билан мурожаат қилинганидан бошлаб уни тўлиқ тиклашга қадар бўлган даврда етказиб берилган сув учун ҳақ бундан аввалги ой учун унинг ўртача суткалик истеъмолидан келиб чиқиб тўланади.

КАФОЛАТ ҚАНДАЙ?

? Иссиқ сув ҳисоблагичларига қандай кафолат муддати белгиланган?

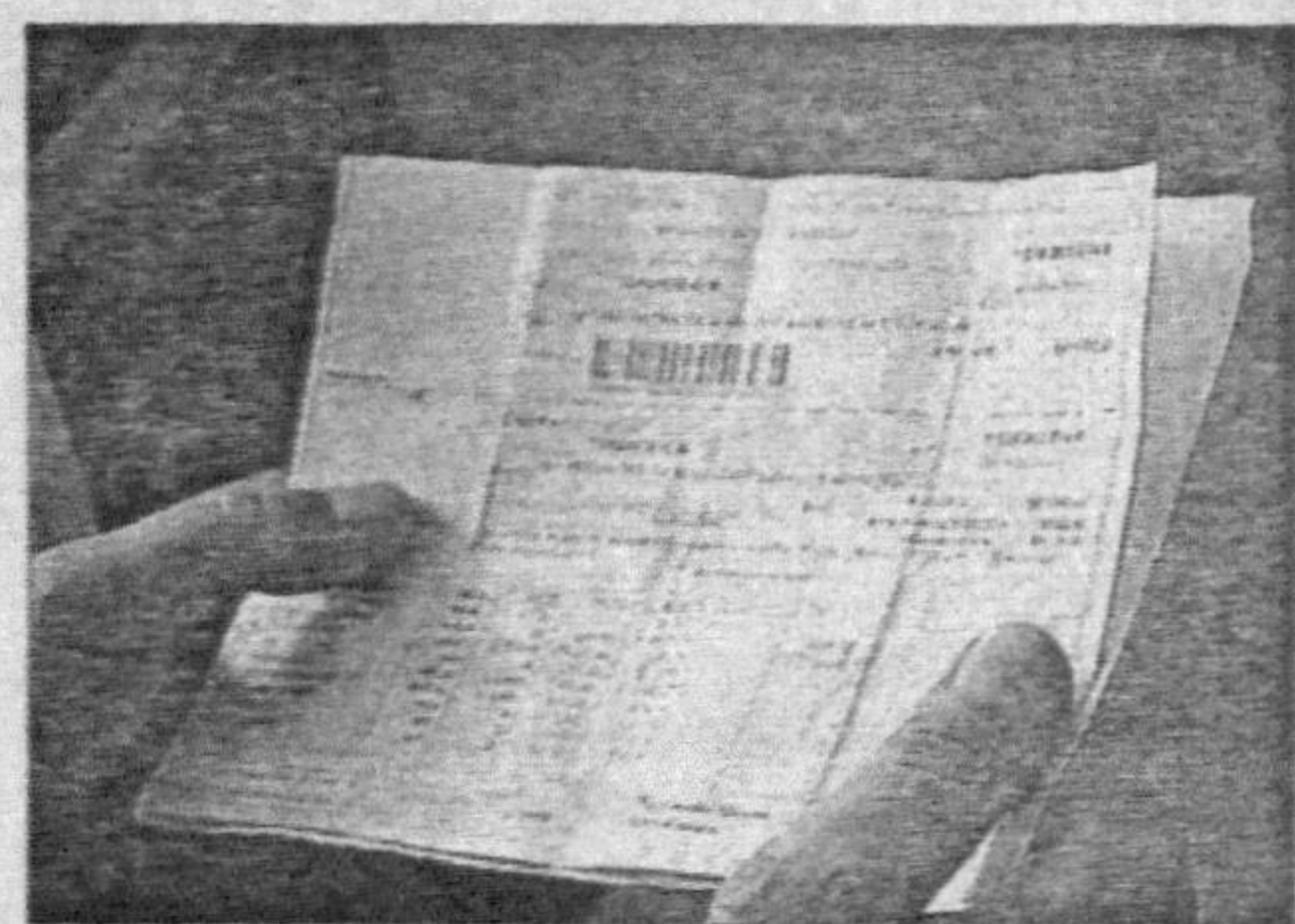
– Намунавий шартноманинг 1.2-бандида назарда тутилишича, инвестиция лойиҳаси доирасида ўрнатилган иссиқ сув ҳисоблагичларининг кафолат муддати бажарилган ишлар далолатномаси имзоланган кундан бошлаб **48 ойни**, ўрнатиш сифати ва сувни ҳисобга олишнинг бутловчи узеллари (ҳисоблагичнинг ўзидан ташқари) учун кафолат муддати 24 ойни ташкил қилади.

ХИСОБЛАГИЧ УЧУН ТўЛАМАСАНГИЗ – СУВ ўЧИРИБ қўЙИЛАДИ

? Ҳисоблагичнинг қийматига ўз вақтида ҳақ тўланмаслиги қандай санкцияларга сабаб бўлади?

– Сув ўлчагичнинг қийматига ҳақ тўланмаган ёки ўз вақтида тўланмаган тақдирда етказиб берувчи истеъмолчига курьер орқали ёзма хабарнома топширилгандан кейин 5 кундан сўнг уни сув таъминоти тармоғидан

узиб қўйиб, бир вақтнинг ўзида хабарнома топшириш санасидан бошлаб муддати ўтказилган ҳар бир кун учун қарзнинг 0,5%и миқдорида, бирок кечиктирилган тўлов суммасининг 50%идан кўп бўлмаган миқдорда пеня ундиришга ҳақлидир. Истеъмолчи

қарзни тўлиқ сўндирганидан ва узиб қўйиш ҳамда сув таъминоти тармоғига қайтадан улаш харажатларини қоплаганидан кейин сув қувури тармоқларига қайтадан улаш амалга оширилади (Намунавий шартноманинг 10-банди).

АРАЛАШИШ ТАҚИҚЛАНГАН

? Ҳисобга олиш асбоблари ишига аралашуш, иссиқлик тармоқларига ўзбошимчалик билан улашиш учун қандай жавобгарлик назарда тутилган?

*Коммунал хизматлар кўрсатиш вазирлиги томонидан тасдиқланган, АВ томонидан 1999 йил 20 февралда 648-сон билан рўйхатдан ўтказилган.

**Қурилиш меъёрлари ва қоидалари (ШНК 1.04.05-06), Давархитектқурилишқўмнинг 2006 йил 23 мартдаги 20-сон буйруғи билан тасдиқланган.

***Коммунал хизматлар кўрсатиш вазирлиги томонидан тасдиқланган, АВ томонидан 1999 йил 1 февралда 616-сон билан рўйхатдан ўтказилган.

****Президентнинг 2007 йил 3 январдаги «Ўзбекистон Республикаси уй-жой фондини совуқ ва иссиқ сув ҳисоблагич асбоб-ускуналари билан жиҳозлаш» инвестиция лойиҳасини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида» ПҚ-553-сон қарорига 4-илова.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

– Бундай ҳаракатлар учун қонунчиликда жиноий ва маъмурий жавобгарлик назарда тутилган. Бу ҳақда «Норма маслаҳатчи»нинг 2010 йил 30 ноябрдаги 47 (280)-сонида чоп этилган «Биз яшайдиган уй» нашрида батафсил ўқийсиз.

ПЛОМБА БУЗИЛСА

? ХУМШ ходими ёрдамида эмас, балки четдан мутахассис ёллаб раковинани ўзгартираётиб қутилмаганда ҳисоблагичдаги пломбани бузиб юбордик – нима қилиш мумкин?

– «Иссиқликэнерго» туман бўлинмасига мурожаат этиб, метролог чақиртириш зарур. «Иссиқликэнерго»да махсус дафтар бор, унда ҳисоблагичларнинг кўрсаткичлари ойма-ой қайд этиб борилади. Агар бу хизмат ходими ҳисоблагич кўрсаткичлари ошиб бораётганлигини қайд этган бўлса, демак ҳисоблагичга қонунга хилоф аралашув бўлмаган. Борди-ю, кўрсаткич пасайиб кетган бўлса, истеъмолчига даъво тақдим этиш мумкин.

ЎЗИМ СОТИБ ОЛГАН ЭДИМ

? Бир неча йил муқаддам иссиқ сув ҳисоблагичини ўрнатишда «Иссиқликэнерго» вакили икки йўлдан бирини танлашим, яъни ё Хитойда ишлаб чиқарилган ҳисоблагич асбобни бўлиб-бўлиб тўлаш шарти билан олиш, ёки Россияда ишлаб чиқарилган ҳисоблагични ўз ҳисобимдан сотиб олиш мумкинлигини айтди. Мен ўша кунгек дўкандан Россия ҳисоблагичини сотиб олдим. «Иссиқликэнерго» ходими ҳисоблагични танлаб олишимда кўмаклашди, ўзи уни ўрнатиб, пломба ҳам қўйиб кетди. Эшитишимча, ҳисоблагичлар мустақил тарзда харид этилганда сертификати бор-йўқлигини текшириш керак экан. Ҳисоблагични ўрнатишдан аввал текширувдан ўтказмадик, «Иссиқликэнерго» вакили эса бу борада менга ҳеч нарса демади – энди ҳисоблагични текширтиришда мен учун муаммо чиқмасмикин?

– Истеъмолчи ҳисоблагич асбобини сотиб олаётганда унинг ишлаб чиқариш санаси кўрсатилган техник паспорти талаб қилиши лозим, ҳисоблагичнинг ўзида давлат текшируви тамғаси борлигига эътибор бериш керак. Агар ундаги сана билан сотиб олинаётган сана ўртасидаги тафовут бир йилдан ошмаса, келгуси текширув муддати ҳисоблагич асбоби ишлаб чиқарилган пайтдан эътиборан ҳисобланади. Борди-ю, сув ўлчагичнинг паспорти бўлмаса, ёки унда ишлаб чиқарилган сана кўрсатилмаган, давлат текшируви там-

фаси қўйилмаган бўлса, ўрнатилгунга қадар уни сертификатлаш лозим. Ана шунда навбатдаги текширув муддати ҳисоблагич ўрнатилганидан 4 йил ўтганидан кейин бошланади. Ҳисоблагичларни бозорлардан эмас, балки ихтисослаштирилган дўконлардан сотиб олган маъқул.

ДАЛОЛАТНОМА ОЛГАЧ, ТЕКШИРУВГА ЮЗЛАНАВЕР

? Қонун ҳужжатларига кўра текширув 4 йилда бир марта ўтказилади. Текширувлар оралигидаги муддат тугаганидан кейин истеъмолчининг ўзи ташаббус кўрсатиб, текширувга ҳаракат қилиши

керакми ёки «Иссиқликэнерго» вакиллари келишини кутиши лозимми?

— Дастлаб «Иссиқликэнерго» ходимлари текширувларро муҳлати охирига бораётган ҳисоблагич асбобларини аниқлаш учун квартира-квартира айланиб чиқадилар. Бу иш текширув ўтказилиши зарурлигидан истеъмолчиларни хабардор қилиш мақсадида олиб борилади. Улар квартира эгаларига тугаганидан кейин ҳисоблагични текширувга олиб боришлари лозим бўлган муддат кўрсатилган далолатнома берадилар. Аммо такрорий текширувда истеъмолчининг ўзи ташаббус кўрсатмоғи лозим. Агар у бундай қилмаса, иссиқ сув учун ҳақ белгилаб қўйилган норматив асосида ҳисоблаб чиқарилади. **О**

ҚАРЗ КОММУНАЛ СОҲАДА ҲАМ ҚАРЗДИР!

Коммунал хизматлар учун, кўп квартирали уйлардаги умумий мол-мулк таъминотида аҳолининг ҳақ тўламаслиги тармоқ учун жиддий муаммолар келтириб чиқармоқда. Уй-жой ва коммунал хўжалиги корхоналарига бу нарса рисоладагидек ривожланиш имконини бермайди, ўз навбатида, истеъмолчилар шу туфайли сифатли хизматдан баҳраманд бўла олмайдилар. Хизматлар тарифи ошиб бориши ҳам кўп жиҳатдан шунинг тақозосидир. Бинобарин, ой кетидан ой, йил кетидан йил ўтиб, ниманингдир илинжида қарзини кўпайтириб бораётган қўшни учун ҳам ҳақни биз тўлаймиз. Мавзувий сон саҳифаларида тўловларни тўлашдан бўйин товловчиларга қарши қай йўсинда курашиш хусусида бир неча бор тавсиялар эълон қилдик. Бугун қуйида ана шу муаммо МДХ мамлакатларида қай йўсинда ҳал этилаётганлиги билан боғлиқ тажрибага тўхталамиз.

ВАРАҚАНИНГ КУЧИ

Кейинги пайтларда солиқ тўлашдан зўр бериб бўйин товлаб юрган кишиларнинг исми-шарифи ва манзили оқ қоғозга қора ҳарфларда, йирик-йирик қилиб ёзилган варақаларни транспорт бекатларида, дўконлар ва дорихоналарда, бозорлар ва почта бўлимларида, йўлакларнинг эшиклари ва лифтларда кўп кўриш мумкин. Номусли одамни уялтирувчи бу ҳужжатларнинг биргина камчилиги бор — кўп осиглиқ турмайди.

Коммунал соҳадаги баъзи ходимлар «Бу муаммони ҳал этишда Сиздан кўмак сўраймиз, илтимос, қўшнилариңиз билан бир гаплашиб қўйинг» қабилида махсус хат жўнатадилар. Баъзан «Уларни уй-жой-коммунал хўжалиги идораси қидирмоқда» деган тахликали варақалар ҳам учраб қолади. Қарздорларнинг рўйхатини газеталарда эълон қилмоқдалар, маҳаллий телевидениеда тезкор титр ўрнида бермоқдалар. Эслатма матнлар ҳам юборишади. Тўловларни тўламаётганларнинг уйига коммунал соҳа ходимлари милиция ходимлари билан биргаликда келиш ҳоллари ҳам оз эмас. Қарзни маошдан ёки пенсиядан ушлаб, чегириб қолиш мақсадида қарз ҳақида иш ёки ўқиш жойига, қарздор ҳеч қаерда ишламаётган бўлса, ижтимоий ҳимоя жамғармасига хабар қиладилар.

Катта шаҳарларда автомат тарзда ишлайдиган қўнғироқлардан фаол тарзда фойдаланмоқдалар. Дастурга қарздорларнинг телефон рақамлари рўйхат

асосида киритиб қўйилади ва шу зайил қарз тўланмаган тақдирда, улар учун коммунал хизматлар тўхтатиб (узиб) қўйилиши ҳақида кунига бир неча марта огоҳлантирилади. Айниқса қарздорнинг квартираси эшигига «Турар жойдан кўчириб юборилиш навбати энди сизникидир» деган ёзув-лавҳа илиб қўйиш яхши самара бермоқда. Баъзи жойларда қарздорларнинг ўзингга бир қара, эй инсон қабилидаги изоҳ билан карикатура сурати чизишади.

Буларнинг ҳаммаси инсон ҳуқуқларига риоя этиш маъносида анча таҳдид-таваккалчиликка асосланган чоралар бўлиб, кескин қаршилиқлар келтириб чиқармоқда. Аммо бундай чоралар қўлланган жойларда тўловлардан бўйин товлаш ҳоллари анча камайди. Баъзи жойларда яна бир янгилик пайдо бўлди. Уй олдидаги стенда кўзгу қўйилиб, унга тўлов тўлашни унутадиганлар ва бундан бўйин товлаб юрганлар энди ўзларини ушбу кўзгуда эмас, унинг ёнгинасидаги қарздорлар рўйхатида кўрадилар деб ёзиб қўйишмоқда.

Коммунал хизмат ходимлари вақти-вақти билан рейд ўтказиб, тўловларни тўламаётганларнинг квартиралари эшикларига сув ва канализация учун қарз миқдорини бўр билан ёзиб қўйишади. Бу ишга банклар ҳам жалб этилмоқда. Фуқаролар эндиликда кредит олиш учун коммунал тўловлар бўйича бўйинларида қарз йўқлиги ҳақида маълумотнома келтиришлари шарт.

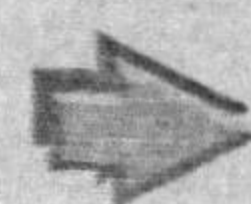
Хорижий тажриба

«ВИЖДОН СВЕТОФОРИ»

Коммунал соҳадаги баъзи ходимлар қарздорларга турли рангда квитанция юборадилар. Россияда бундай усулга «виждон светофори» деган ном ҳам ўйлаб топишибди. Бир неча ой мобайнида тўлов тўламаганлар сариқ, ярим йилдан ортиқ вақт мобайнида тўлов тўламаганлар эса қизил хабарнома оладилар.

ҲАММАСИНИ УЗИБ ҚЎЙИБ

Тўловларни тўлашдан бўйин товлаб юрганларга қарши энг кенг тарқалган кураш чораси электрни, иссиқлик тармоғини ва сувни узиб қўйишдир. Шундан кейинги чора, афтидан, хожатхонага ўтказилган сувни узиб қўйиш бўлса керак. Россиянинг айрим шаҳарларида шундай қилиб кўришди ҳам. Квартирага кирмасдан туриб водопроводни узиб қўйиш имконини берадиган махсус асбоб юз фоизли натижа бермоқда. Бу усулнинг моҳияти шундаки, мутахассислар ертўлада тегишли қувурни кесиб, махсус қурилмали тикин тикиб қўядилар, натижада муайян квартирага (тўлов тўламаётганнинг квартирасига) сув бориши тўхтади. Жаҳоннинг кўпгина мамлакатларида телефонларни, шу жумладан мобиль телефонларни, телевидение ва Интернет алоқасини узиб қўядилар, хорижга сафарга чиқишга рухсат этмайдилар.

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

САЙЁР СУД ЁРДАМИДА

Тўловларни тўлашдан қочиб юрганлардан қарзни ундиришнинг анчагина кенг тарқалган ва таъсирчан усулларида бири қарзни ундириш ҳақидаги даъво билан судга мурожаат этишдир. Айрим шаҳарларда коммунал соҳа вакиллари суд ва прокуратура билан алоқани яхши йўлга қўйгач, даҳа ҳамда мавзеларда сайёр очик суд мажлислари ўтказиладиган бўлди. Бундай фактларнинг ошкоралик касб этиши қарздорлик кескин камайишига олиб келди.

ЗОТДОР ИТНИ ГАРОВГА ОЛИБ

МДХга аъзо баъзи мамлакатларда уч ой мобайнида коммунал хизматлар учун ҳақ тўламаган фуқарога нотариал ёзув ёзилмоқда. Бу эса тўловдан қочиб юрган шахснинг, ё маоши ёхуд пенсиясидан пулни чегириб қолиш, ёинки унинг мол-мулкни хатлаб олиб қўйиш ҳуқуқини беради. Россияда ҳатто зотдор ит ва мушукларни ҳам хатламоқдалар. Жониворларни яхши кўрадиган мулкдорлар тезда ҳаракатга тушиб қарздан қутулиш пайида бўлмоқдалар.

Коммунал хизматларнинг баъзи раҳбарлари воситачилик дўконлари билан шартнома тузишган бўлиб, тўловларни тўламаётган кимса ўн кун ичида қарзнинг ақалли бир қисмини узмаса, воситачилик дўконига топширилган

буюм сотилгач, тушум қарз учун босиб қолинади.

Уй-жой ва коммунал хўжалиги хизматлари ҳақини мутасил тўламаётганларга нисбатан жазо чоралари орасида уларни квартирадан кўчириш ва ҳатто квартирани эгалари розилигисиз сотиш чоралари ҳам бор. Қарз тушган пуллар ҳисобидан қопланади. Коммуналчиларга риэлторлар ҳам ёрдам беришга тайёр. Тўловларни тўламаётганларнинг розилиги билан улар мавжуд турар жойни сотиб, саҳни кичикроқ жой сотиб олишда ёрдам берадилар, ўртадаги тафовут эса қарзни узишга ишлатилади.

ПУЛ БИЛАН «УРМОҚ»

Қарзларни ундириш йўлида сустрасида қилаётган уй-жой-коммунал хўжалиги раҳбарлари пул билан «урилмоқда»: тўлов тўламаётганларга нисбатан таъсир кўрсатишнинг янги ва энг муҳими самарали усуллари топмагунча, уларнинг мукофоти қисқартирилмоқда. Коммунал хизматлар учун қарздор одамлар қанча кўп бўлса, бундай хизматларни етказиб берувчи корхона раҳбарлари маошни шунча кам оладилар.

Тўлов интизоми учун курашда рағбатлантириш омилидан ҳам фойдаланил-

моқда. Айтайлик, квартира эгаси йил мобайнида квартираси учун вақтида ҳақ тўлаб келган бўлса, мукофот олади. Баъзи коммунал хизматлар инсофли квартира эгаларини рағбатлантириш ишларини ташкил этишда ташаббускор бўлмоқдалар. Йил мобайнида тўловни вақтида тўлаган мулкдорларга маиший техника дўконларида товарни сийлов билан олиш имконияти берилади. Бунинг учун вақтида ҳақ тўланганлиги тўғрисида маълумотнома келтиришнинг ўзи кифоя. Баъзи шаҳарларда энг интизомли тўлов тўловчи танловлари ўтказилмоқда ва йил якунлари бўйича инсофли тўловчилар ширкат томонидан рағбатлантирилмоқда. Умумий йиғилишда уй аҳли рағбатлантиришнинг қайси шаклини маъкул топганлигига қараб, бу рағбатлантириш мукофот ёки қимматбаҳо совға тариқасида мужассам этилади. ①

Интернет тармоғи материаллари асосида.

Хорижий тажриба

КЎП ҚАВАТЛИ УЙНИНГ ЭГАСИ БИТТА

Россия қонун ҳужжатларида ширкатларни кўп қаватли уйнинг айрим қисмлари, айтайлик, бир неча йўлак бўйича ташкил этиш имконияти назарда тутилган эди. Россия Федерациясининг янги Уй-жой кодекси қабул қилиниши муносабати билан кўп квартирали битта уйда уй-жой мулкдорларининг фақат битта ширкати ташкил этилиши мумкинлиги белгилаб қўйилди.

Шуниси ҳам борки, кўп қаватли уйда ширкат ташкил этилганлиги барча турар жой мулкдорлари унга дарҳол аъзо бўлишини англатмайди, албатта. Уй-жой мулкдорлари ширкати (УМШ) аъзолик ихтиёрийлик принципига асосланган бўлиб,

бу нарса ширкатга аъзо бўлиб кириш ёки ундан айри ҳолда қолавериш имкониятини таъминлайди. Россияда ширкатга фақат квартира мулкдорининг аризаси асосидагина аъзо бўлиш мумкин. Мабодо мулкдор УМШ фаолият кўрсатиб турган уйдаги квартирани сотиб олаётган бўлса, у ўз-ўзидан ширкат аъзоси бўлиб қолмайди. У ширкатга аъзо бўлиб кириш ҳақида ариза берган тақдирда ҳам исталган вақтда ихтиёрий равишда ширкат аъзолигидан чиқиши мумкин – айни вақтда квартира мулкдори бўлиб қолаверади.

Шундай қилиб, кўп квартирали уйда УМШ аъзолари, ширкатга аъзо бўлишни хоҳламаганлар ва ижтимоий ижара шартномаси асосида квартирани эгаллаб турганлар (хусусийлаштирмаганлар) яшайверади. Бундай аралаш-қуралашлик ўзаро муносабатларда, уй таъминотида муаммолар келтириб чиқариши табиий. Зотан уйда яшовчи турфа хил мулкдорларнинг келишиб олиши ҳам, манфаатларини бир ўзанга солиш ҳам анча мураккабдир.

Квартира мулкдорларининг ихтиёри ўзида. Хоҳласа улар УМШга аъзо бўлиб кириб, уй билан боғлиқ муаммолардан манфаатдор соҳибга айланадилар. Ёки аввалгидек оқим бўйлаб эркин сузишда, тавсия этилаётган хизматлардан фойдаланиш билан чекланиб қўя қолишда давом этадилар. Ҳар иккала вариантнинг афзалликлари ҳам, камчиликлари ҳам бор. Башарти, мулкдор ўзича, мустақил бўлиб қолса, имо-

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

рат курган ҳам, ширкат раиси ҳам, бошқа бирон-бир киши ҳам уни, агар ўзи истак билдирмаса, УМШга аъзо бўлиб киришга мажбурлай олмайди.

УМШга аъзо бўлиб кирган мулкдорлар эга бўладиган афзалликлар орасида шу уйда яшовчилардан тушаётган ва бошқа манбалардан келаётган пуллар нимага харжланишини назорат қилиш имконияти бор. Улар УМШ аъзолари йиғилишларида овоз бериш ҳуқуқи билан иштирок этишлари, муҳим масалалар юзасидан қарор қабул қилишга, айтайлик, УМШ учун суғурта ёки кредит дастурини, бошқарувчи компанияни танлашга, Уставга ўзгартишлар киритиш, тўловлар миқдорини тасдиқлашга таъсир ўтказишлари мумкин. Тўғри, ширкат аъзоси бўлгач, уларга кўни-кўшнилари билан кўпроқ, фаолроқ мулоқотда бўлишга, уй билан боғлиқ, илгари умуман ўйлаб ҳам кўришмаган ва ҳал этишга уларда бош кўшиш имконияти ҳам бўлмаган муаммоларнинг ичига кириб боришга тўғри келади. УМШ аъзоси умумий йиғилишда шахсан ёки ўз вакили орқали иштирок этиши шарт.

Борди-ю, мулкдор УМШ таркибига кирмаган бўлса, ширкат аъзоларининг йиғилишида ҳозир бўлиши мумкин, аммо унда овоз бериш ҳуқуқи бўлмайди. Умумий йиғилиш томонидан қабул қилинган қарорлар барча мулкдорлар ижро этиши учун, улар овоз беришда иштирок этганлиги ёки этмаганлигидан қатъи назар, мажбурийдир. Агар мулкдорлар қарорлар қабул қилинишида иштирок этишни истасалар, УМШга аъзо бўлишларига тўғри келади. Ширкат уйни бошқариш, қолаверса ширкат аъзоларининггина эмас, балки бошқа мулкдорларнинг ҳам манфаатларини ифода этиш вазифасини ўз зиммасига олади. УМШга аъзо бўлиб киришдан

бўйин товлаш мулкдорни умумий мол-мулк таъминоти харажатлари юқини бошқалар билан тенг равишда зиммага олиш мажбуриятидан халос этмайди. Бунинг учун улар ширкат (бошқарувчи компания) билан коммунал хизматлар, жорий хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш ишлари ҳақини тўлаш юзасидан шартнома тузадилар.

Мабодо сиз УМШ ташкил этилган уйда яшаётган бўлсангиз-у, мулкдор бўлмасангиз, ишлаб чиқилишида ўзингиз иштирок этмаган қоидалар асосида яшашингиз шарт. Квартирада ижтимоий ижара шартномаси асосида яшаётган одамлар УМШда овоз бериш ҳуқуқига эга эмас. Ширкатда уларнинг манфаатларини муниципалитет ёки бошқа уй-жой мулкдори ифода этади. Айни шулар қарорлари ижарадорлар учун ҳам мажбурий ҳисобланган мулкдорлар йиғилишларида иштирок этадилар. Уйга хизмат кўрсатишга мўлжалланган маблағларнинг бир қисми, агар давлат жой мулкдори бўлса, тегишли бюджетдан ажратилади. Ижарадор капитал таъмирлаш учун тўловлар тўлашдан озод этилади, аммо бу имтиёз жорий таъмирлашга тааллуқли эмас. Коммунал хизматлар, жорий хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш ишлари ҳақи УМШ ёки бошқарувчи ташкилот ҳисобварағига киритиб борилади. Агар мулкдорлар киритаётган тўлов миқдори бошқарув шартномасида белгиланганидан кам бўлса, улар тўловнинг етишмаётган қисмини бошқарув ташкилоти билан келишилган тартибда тўлашлари лозим. Ижарадорлар уйни таъмирлаш билан боғлиқ вазиятга таъсир ўтказа олмайдилар, бинобарин мулкдорлар уларнинг фикрига қулоқ солиши шарт эмас. Бундан ташқари, улар УМШ ҳисобварағидаги маблағларнинг сарфиётини назорат эта олмайдилар ҳам. ○

Хорижий тажриба

КўП КАВАТЛИ УЙЛАР...

«КИЙИНТИРИЛМОҚДА»

Кўп қаватли уйларни капитал таъмирлаш вақтида ташқи деворларни таъмирлаш ва иссиқ қоплама қоплаш энергияни тежаш нуқтаи назаридан жуда муҳим, аммо сермашаққат ва қимматбаҳо тадбирлардан бири ҳисобланади. Россияда 9 ва 12 қаватли кўп қаватли эски уйлар сирти янгиланиб, чиройли тус олганлигига кўникиб ҳам қолинди. Буни аслида иккинчи, ҳаво айланиб туришига имкон берадиган девор деса ҳам бўлади. Кронштейнларга бириктирилган бу деворлар ҳаво ёрдамида иссиқлик сақланишини таъминлайди.

Уйларда автоматлаштирилган иссиқлик пунктлари ўрнатилиши эса

энергия истеъмолини об-ҳаво шароитларига қараб, тезкорлик билан ўзгартириш имконини беради. Уларни одатда, ертўлаларга, амалда бошқариш мушкул бўлган элеватор боғламалари ўрнига ўрнатмоқдалар. Иссиқлик «қўнимгоҳлари»нинг ҳар бирида иссиқликни бутун уй бўйича тенг тақсимлаш мақсадида автомат тарзда ишлайдиган мувозийлаштирувчи қопқа ўрнатилганлиги ҳам эътиборга лойиқ янгиликлардандир.

КВАРТИРАНГИЗДАГИ ҲАРОРАТГА... БУЮРТМА БЕРАСИЗ

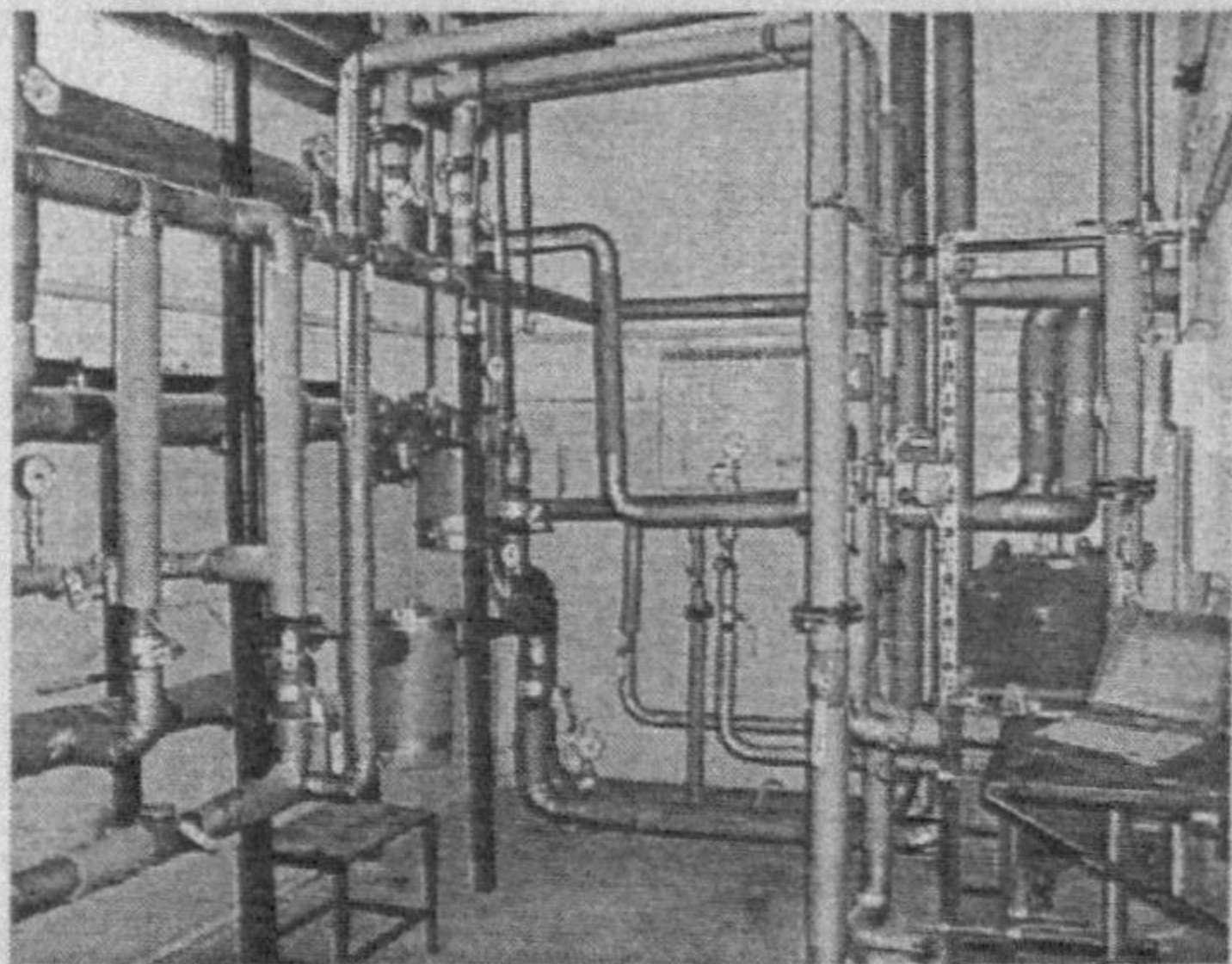
Биноларда, хоналарда исталган ҳарорат автомат тарзда сақланиб туриши учун термостатик регуляторлар муҳим инновация саналади.

Улар барча хоналардаги батареяларга ўрнатилганлиги боис кундузи ёки тунги пайтда ҳарорат қандай бўлишини квартира эгаларининг ўзлари белгилайдилар. Батареялар қаҳратон совуқ кунларда ҳам, илиқ кунларда ҳам бирдек қизиб турадиган бўлса, илиқ кунлари дераза дарчасини очиб қўйиб, хонадаги ҳавони мўътадиллаштирадilar: шу аснода иссиқликнинг учдан бир қисми ташқарига чиқиб кетади. Пешона тери билан топилган пуллари миз ҳавога совурилади – беҳуда сарфланади. Ҳисоблаб кўрилишича, шу йўсинда иш тутишдан ҳар йилги

талафот қўшимча энергия ресурсларига бўлган талаб-эҳтиёждан ортиқ экан. Тежамкорликни ўрнига қўйган тақдиримизда қўшимча кичик станциялар қуришга ҳожат бўлмасди.

Яна бир гап. Тежаб қолинган 1 киловатт энергия ҳосил қилинган шундай ҳажмдаги энергиядан беш-етти марта арзонроққа тушади. Шу сабабли бугунги кунда энергия ҳосил қилувчи технологияларга эмас, балки энергия тежовчи технологияларга кўпроқ маблағ киритилмоқда. Бинобарин, ўртага қўйилган вазифа истеъмолчи учун ҳам, шаҳар бюджети учун ҳам муҳимдир.

Радиатор регуляторлари ҳозирча кўп уйларга ўрнатилмаган. Аммо ҳадемай улар квартираларнинг оддий ускуналари қаторидан жой олиши шубҳасиз. Шу ўринда таъкидлаш жоизки, иссиқлик асбоблар ёрдамида ҳисобга олинишига мажбурий тартибда ўтиш назарда тутилмоқда. Бунда гап бутун уйга тааллуқли ҳисоблагич ҳақида эмас, балки ҳар бир квартирага тааллуқли ҳисоблагич ҳақида бормоқда. Кўпгина мамлакатларда одамлар кундалик турмушни бошқача йўсинда бўлишини тасаввур ҳам қила олмайдилар: ишга кетаётганларида батареяни ўчириб

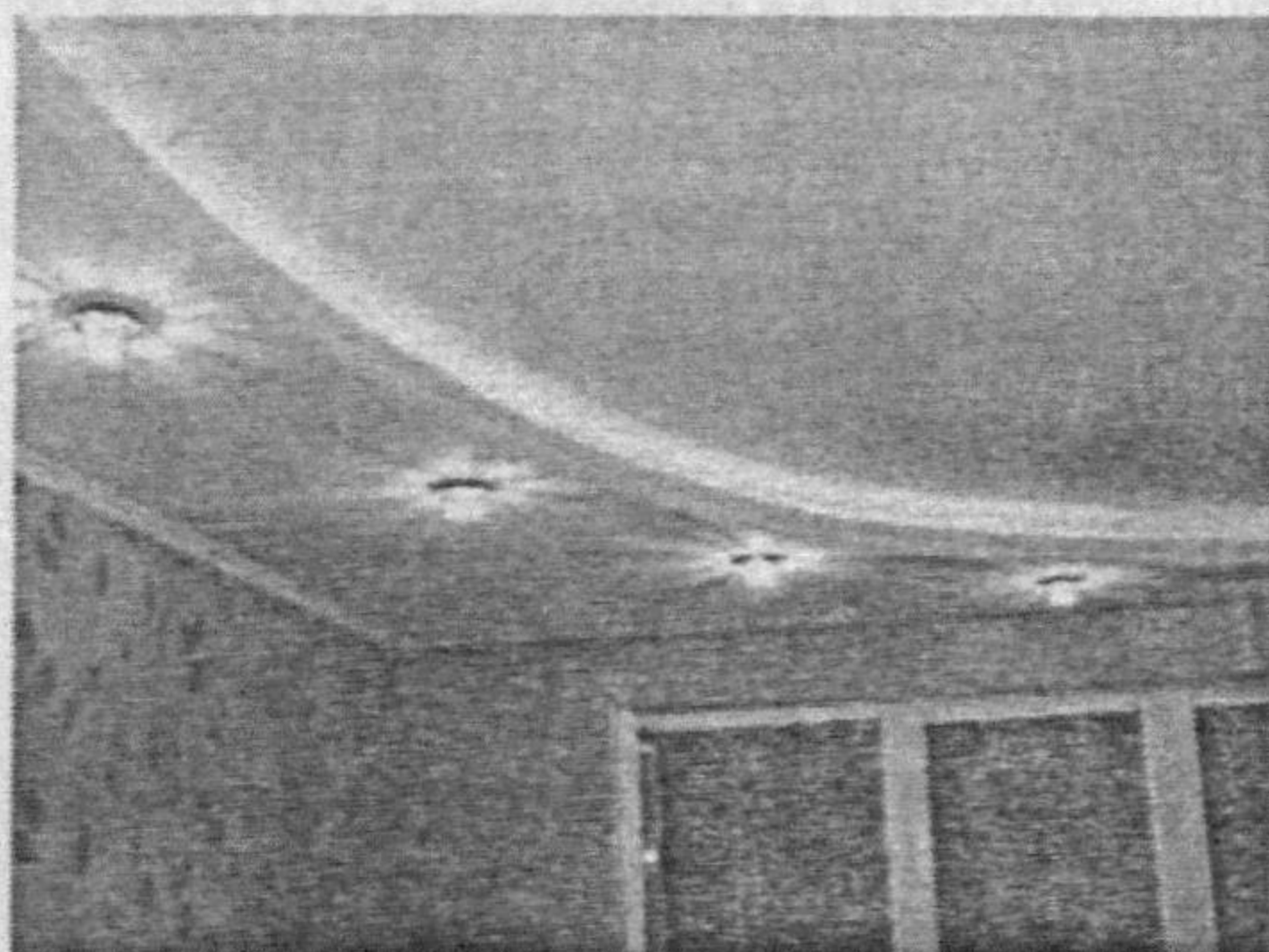

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

← кўйишади, қиш кезлари ором олинадиган хоналарда ҳарорат 5 даража бўлиши билан кифояланиб қўя қолишади.

ЛАМПОЧКАДА ҲАМ ГАП КЎП

Умумфойдаланадиган жойларда эски лампочкалар ўрнига энергия тежайдиган янгича лампочкалар ўрнатишнинг афзалликлари ҳақида кўп ёзишмоқда, телевидение ва радио орқали кўп гапиришмоқда. Эндиликда нур диодли лампочкалар ҳам пайдо бўлди. Тўғри, уларнинг ҳозирча нархи қиммат. Аммо энергияни одатдаги лампочкалардан 10 баравар кам истеъмол қилиши эътиборга олинса, қилинган харажат 2-3 йилда ўзини оқлайди.

Уй йўлаги ёки ихоталанган (ўралма) пиллапоялар, даҳлизларда чироқ туни билан ёниб туриши шартми? ХУМШ-ларда мулкдорлар умумий харажатларни ўз зиммаларига олаётганликларини боис лампочкалар заруратга қараб ёнадиган ақлли қурилмалар тобора кўпайиб бормоқда. Умумфойдаланадиган жойларни ёритишнинг бундай тизими қандай ишлашини кўргазмалар тарзда кўрсатиб бериш учун уйга кириб бораётган киши ортидан эргашамиз. У йўлак эшигини очади – бу ерда лампочка мудом ёниб туради. Биринчи қават 24 соат мобайнида ёруғ бўлиши учун ҳам атайлаб шундай қилинган. Йўлакка кираверишда тежамкорликка ўрин йўқ. Ақлли ҳисоблагичлар иккинчи қаватдан бошлаб «ҳукмини ўтказди».

Биз ҳамроҳ бўлиб олган одам лифтни чақиради. Лифт келгач, кўрамизки, ичи ёп-ёруғ. Лифт ҳалиги одамни керакли қаватга олиб чиқади, лифtdан чиқиши билан йўлак ёки майдонча ёришади. У ўз квартирасига йўналгани ҳамони эшигининг тепасидаги лампочка ёнади. Ичкарига киргач, бутун зинапоё бўйлаб чироқ ўчади.

Уйларда ўрнатилаётган бундай лампочкаларнинг иш тартиби 1 минуту 45 секунддан 2 минутга қадар қилиб белгилаб қўйилган. Лифtdан квартирасига бориш учун бу фурсат етарлидир. Борди-ю, ўралашиб қолса, айталик,

калитини тополмаётган бўлса, чироқ ёниб тураверади. Лекин бунинг ҳам муайян муҳлати бор: 7 дақиқа ажратилган.

Мабодо одам лифtdа чиқишни ёки тушишни истамай, зинадан юрадиган бўлса, қайси қаватда бўлса шу қават йўлагидаги чироқлар (олдинма кейин) ёнади. Ана шу янгилıklar ширкатларга салмоқли даражада наф келтирмоқда: улар электр билан ёритганлик учун аввалгига нисбатан 5 баравар кам тўламоқдалар.

ЗИҚНАЛИККА ЙЎЙМАНГ

Лампочка масаласи тушунарли – у ҳамма кўриб турадиган нарса. Аммо бошқа қурилмалар, хусусан уйдаги муҳандислик тизимлари ишини таъминловчи қурилмалар одатда ертўлада жойлашган бўлади. Бу қурилма ва ускуналар ёрдамида ҳам тежамкорликка эришиш мумкин.

Екатеринбург шаҳридаги 19 қаватли уйда ташкил этилган бир ширкат бунга яхши мисол бўла олади. Бу ерда умумий сув таъминоти тизимига янги насослар ўрнатишди. Насослар сув кўп ёки кам истеъмол қилинишига қараб навбати билан ёки ҳар иккаласи бир пайтнинг ўзида ишлаши мумкин. Айни шу нарса электр энергияси беҳуда сарф бўлишига йўл бермайди. Ўртамиёна сахнли квартирада шу йўсин харажатларни йилига 6 минг рублга камайтиришга муваффақ бўлинди. Уй аҳли билан келишув асосида тежаб қолинган пуллар ишлаб турган энергетика ускуналарини модернизациялашга йўлланмоқда.

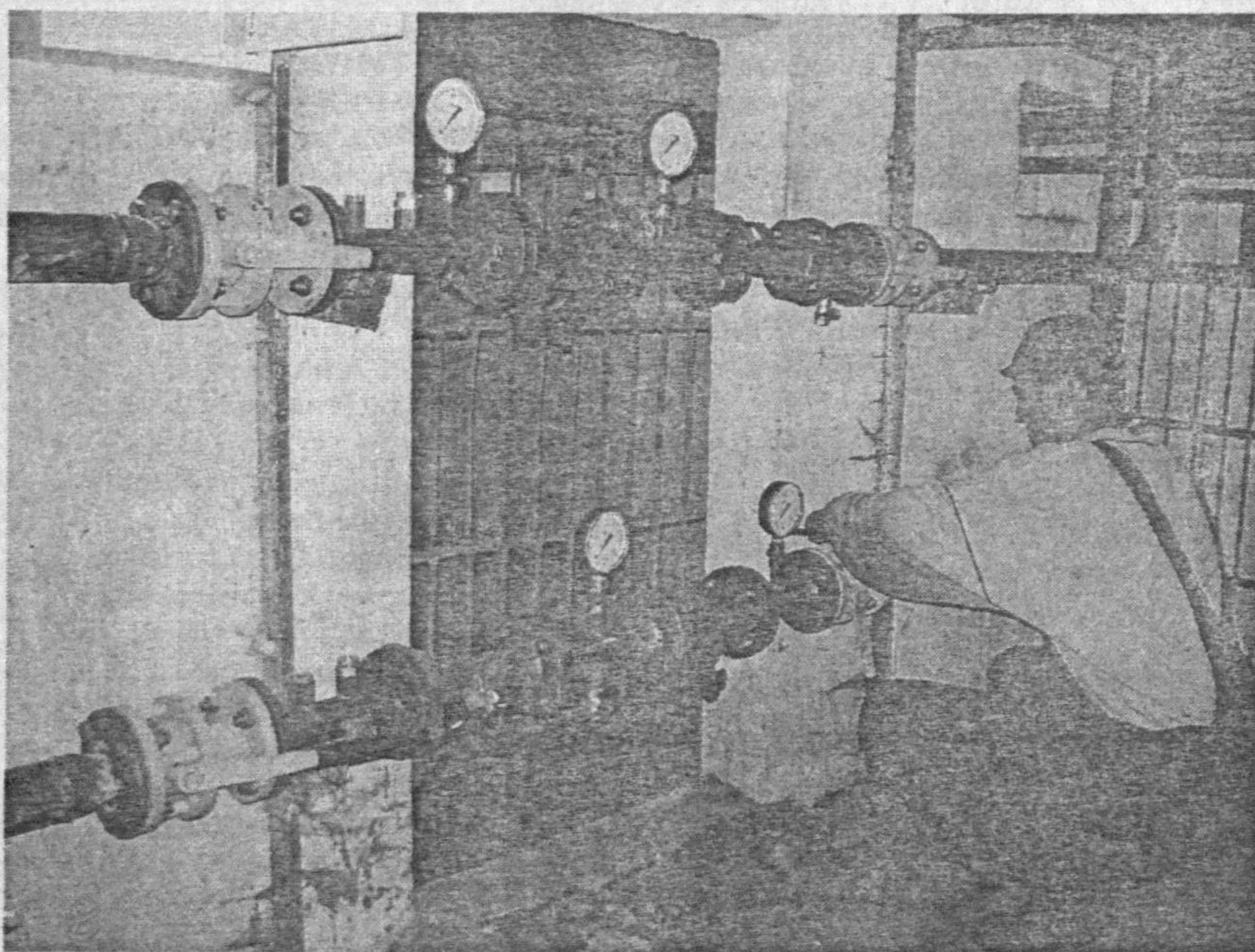
ТЕЖАЙМАН ДЕГАНГА ЙЎЛ ТОПИЛАДИ

Энергия истеъмолини камайтиришга қаратилган ҳар қандай чоратадбирдан, агар ҳисоблагич асбоблар бўлмаса, наф кам. Ривожланган мамлакатларда бундай асбоблар деярли барча уйларга ўрнатишган. Асбобларнинг тури эса тобора кўпайиб бормоқда.

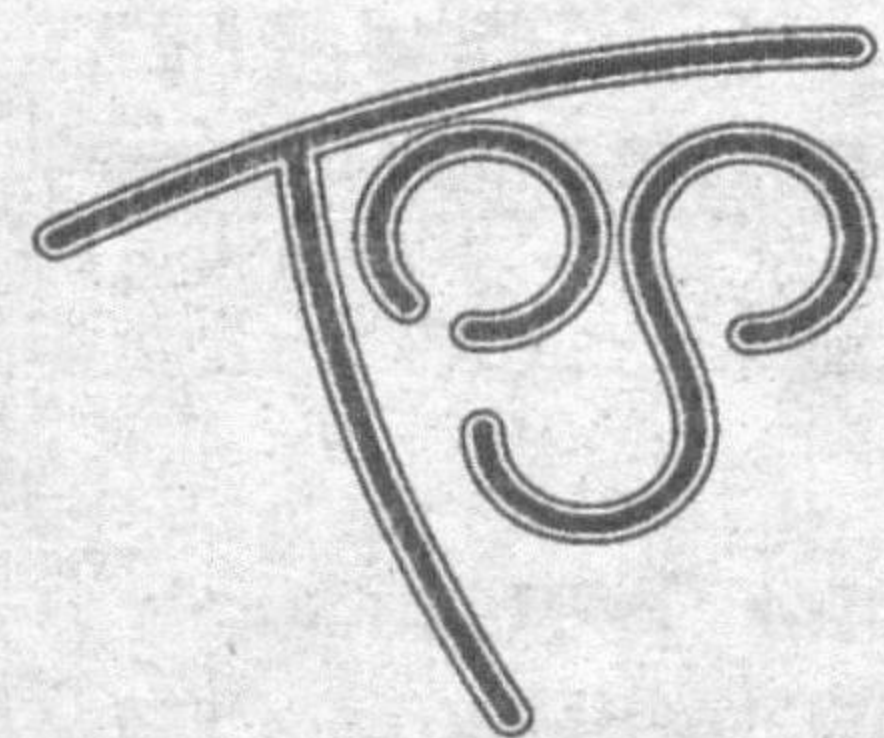
Иссиқлик ҳисоблагичлари ишлаб чиқариш борасида жаҳон миқёсида пешқадамлик қилиб турган Kamstrup компанияси янги маҳсулотларидан бирини SMS-хабарларни қабул қилиб оладиган ва жўнатадиган модуль билан жиҳозлади: модуль қизиқилаётган вақтга оид иссиқлик сарфиёти тўғрисидаги ахборотни диспетчер сўрови билан дарҳол етказиб беради. Бу усул махсус тармоқ ёки мураккаб коммуникациялар ўтказишни талаб қилмайди. Иссиқлик ҳисоблагичи модеми билан алоқа учун мобил телефон бўлса кифоя.

Маълумотларни узатишда тезкорлик таъминланади. Уй ташқарисидаги ҳарорат кескин ўзгариб, энергия истеъмолига талаб кескин ошиб ёки камайтириб турадиган кезларда бундай тезкорликнинг аҳамияти катта. Бунинг устига янги ҳисоблагичлар энергия талафотининг олдини олишга қодирдир. Айталик, қувур тешилиб қолган бўлса, ҳисоблагичлар иссиқлик сарфиёти кескин ошганлигини зудлик билан қайд этиш, бинобарин ўз вақтида тегишли чоралар кўриш имконини беради. Москвадаги баъзи уйларга шундай асбоблар ўрнатишди.

**Интернет тармоғи
материаллари асосида.**

Мавзувий сонни Ирина ГРЕБЕНЮК олиб боради.

TOP

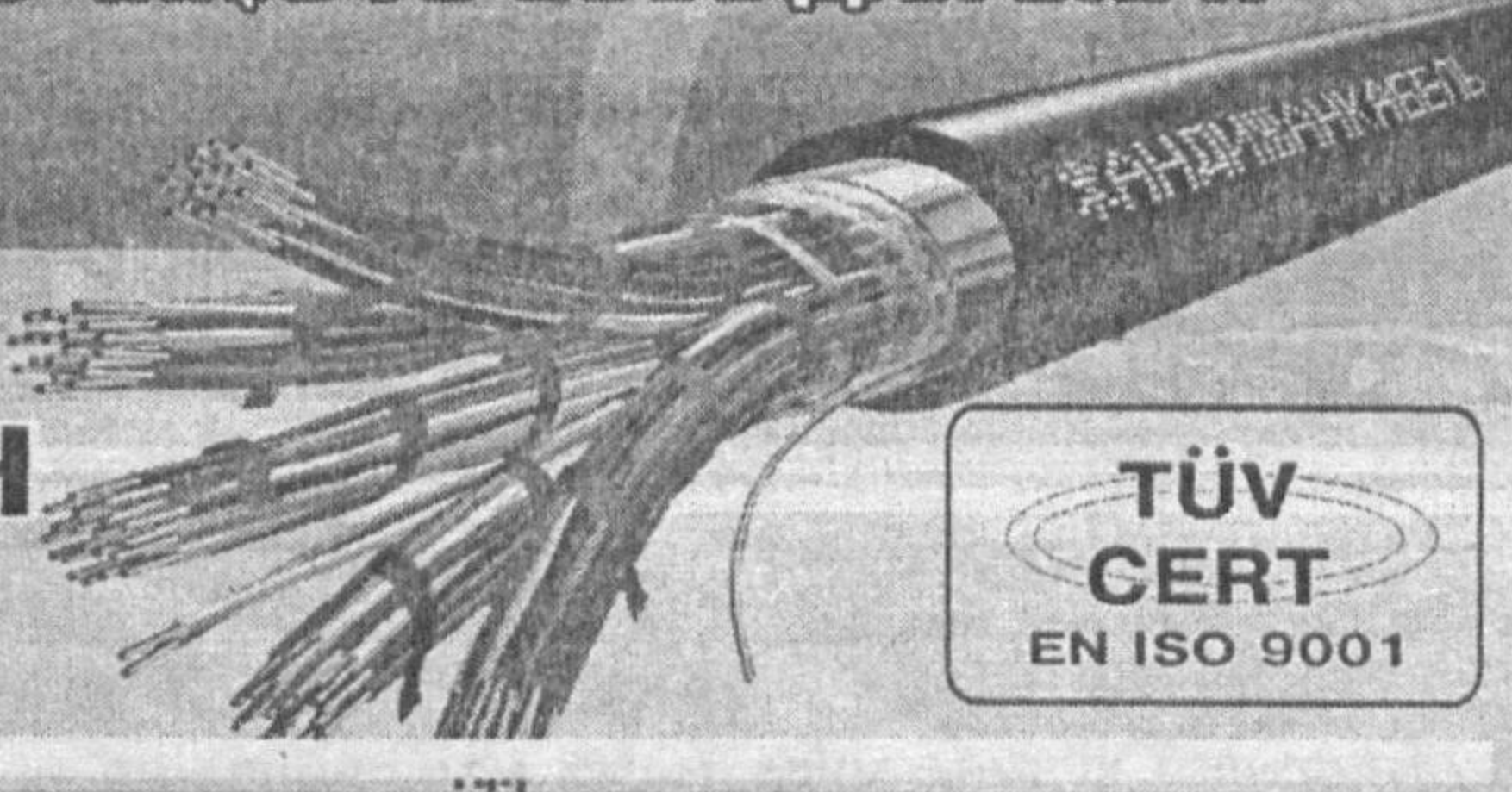
ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

«Норма маслаҳатчи» N 11 (296) 2011 йил 22 март

МДХдаги ЭНГ ЙИРИК ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИЛАРДАН БИРИ

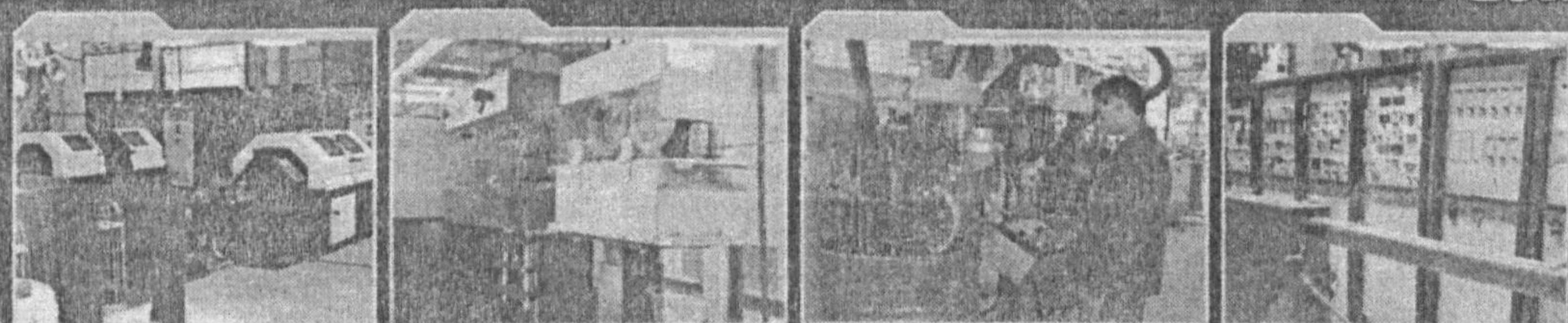

**АНДИЖОН
КАБЕЛЬ
ЗАВОДИ**

ТОВАР СЕРТИФИКАТЛАНГАН

РЕАЛ НАРХЛАР БЎЙИЧА СИФАТ ВА КАФОЛАТ

Тошкент ш., Қибрай (собиқ М.Жалил) кўч., 92. Тел.: (99871) 150-11-77 (кўп тармоқли), 150-55-66 e-mail: tashkent@ak.uz, www.cable.uz

Тўғридан-тўғри ишлаб чиқарувчи заводдан етказиб бериш

Траллар ва ярим тиркамалар «HARTUNG» (Россия) **Автокранлар «Силач» (Украина)**

Барча тўлаш усуллари мавжуд

Буюртмага асосан

**Юк кўтариш қуввати
15 – 100 тонна**

**Юк кўтариш қуввати
28 – 40 тонна**

Тел.: (+99871) 254-77-19, (+99890) 999-07-06
e-mail: dima@solar-ct.com

Рўйхатлар

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 10 мартдаги қарорларига асосан
Олмазор туманидаги тугатилаётган корхоналар

Корхона номи	СТИР	Раҳбар исм-шарифи	Юридик манзили	Қарор рақами
"SHAVKAT BIZNES SAVDO" XK	01035896	О.Зокиров	Мевазор 1-тор кўч., 3	10-1114/2610
"GOSAFI GROUP" XK	301040464	Ф.Арипов	Х.Каримов-22	10-1114/2656
"HUMAYRO-BAXT" MЧЖ	204128614	А.Абдушукуров	К.Кушин, Куляб тор кўч., 3	10-1114/2662
"ELNUR PLUS" MЧЖ	301321042	У.Салимов	Қорақамиш 2/4, 1-7	10-1114/2664
"OMAD SAODAT BARAKA" MЧЖ	301318868	С.Тошхонова	Учтепа, Зарафшон 2-тор кўч., 17	10-1114/2665
"DILOR GOLD TRADE" XK	301052504	Б.Умаров	Нозимахоним 5-тор кўч., 30	10-1114/2650
"RISING SYSTEM" MЧЖ	301376994	Ш.Солихов	Чувалачи, Пензенский тор кўч., 4а	10-1114/2653
"A'LOXON-UMPI" XK	205172617	М.Юсупова	Нийёзов кўч., 3-47	10-1114/2668
"BILIMDON TASHABBUSI" XK	301300725	Б.Каримов	Тансиқбоев-1, 2-1	10-1114/2646
"NUR QURILISH CAPITAL" XK	301304506	Б.Шоёқубова	Лангар-104	10-1114/2663
"NAZIR OMAD" MЧЖ	301485052	С.Тиллаев	Ленточная, Улуғ тор кўч., 10	10-1114/2661
"WEBMEDIA" MЧЖ	301160014	Б.Олимов	Зангиота, Бўзсув, Улуғбек кўч., 3	10-1114/2659
"EAST MAGIC" XK	301553348	М.Қосимов	Ленточная, Улуғ тор кўч., 10	10-1114/2652
"FAYZ-G'UNCHA" MЧЖ	204877879	И.Нуриллаев	Жомий-229	10-1114/2647
"EDMAR-SERVIS" MЧЖ	206482523	Э.Кочеровский	Шифокорлар шаҳарчаси, 26-31	10-1114/2666
"DAVRON-JAVLON-R" MЧЖ	301605344	М.Боймухамедов	Замахшарий 4-тор кўч., 45	10-1114/2607
"DIL AVTOTEX SERVIS" XK	300495738	Д.Мусаев	Ген.Гофуров 4-тор кўч., 1	10-1114/2655
"XUDAYBERDI-TUQSOBO" XK	301568565	Т.Норбўтаев	Қорақамиш 2/5, 5-32	10-1114/2611
"XIDOYAT BARAKA" XK	300049396	М.Мўминов	Қорақамиш 1/4, 30-48	10-1114/2604
"BIO BISOL BI" XK	203624347	Ш.Фуломова	Дадабоев, 52а	10-1114/2651
"TRANS INTER FRAKHT" MЧЖ	300960396	С.Миралиев	Юнусобод, Файрати-86	10-1114/2608
"RADIAL STAR SERVICE" XK	301595897	Б.Икромов	Форобий-394а	10-1114/2612
"ULUGBEK AZIM FAYZ" MЧЖ	301286387	А.Тўраева	Шифокорлар шаҳарчаси, 16а-31	10-1114/2657
"BAHODIR MUHAMMAD" MЧЖ	301602444Б	М.Мухаммаджонов	Ниҳол-39	10-1114/2658
"OSIYO ZAMIN TAOMLARI" MЧЖ	301256320	Ю.Тўхтаев	Сағбон, т-2, 49	10-1114/2667
"GOLD-DAREX-PLUS" MЧЖ	300456792	М.Пўлатов	Қорақамиш 1/2, 26-51	10-1114/2644
"AZ-NAFT-TRADE" MЧЖ	205347753	А.Юнусов	П.Турсунбоев 2-тор кўч., 48	10-1114/2645
"TAFAKKUR NET SERVIS" XK	206238001	Б.Икромов	Тошкент тум., Дружба кўч., 14-27	10-1114/2648
"POLY-BEN" MЧЖ	205204836	А.Аминуллах	Юнусобод-4, 65-14	10-1114/2643
"HIKMATILLA-FERMER /HIKMATILLA-DEHQON" ФХ	204094975	З.Ибрагимов	Зарқайнар т-2, 7	10-1114/2609
"JUR'AT-RAF" XK	201179063	Ж.Раҳимов	Нийёзов, 19-121	10-1114/2660
"SAGE BUSINESS" MЧЖ	301144437	Қ.Рустамхўжаев	Тансиқбоев-3, 25-18	10-1114/2654
"MA'PURA SAVDO" XK	301442944	М.Пайзиева	Тошмухамедов 3-тор кўч., 116	10-1114/2649

Мазкур корхоналарнинг думалоқ муҳр ва бурчак тамгалари ҳамда бирламчи таъсис ҳужжатлари ва давлат рўйхатидан ўтганлиги
Тўғрисидаги гувоҳномалари бекор қилинади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб 2 ой муддат давомида Олмазор тумани
ҳокимияти махсус комиссияси томонидан қабул қилинади.
Тел.: 227-15-73, 228-68-90, 228-07-54. 2 ой мобайнида даъво билан туман махсус тугатиш комиссиясига мурожаат қилин-
маган ҳолда корхоналар белгиланган тартибда давлат реестридан чиқарилади.

«Интеграл стар» ХК таклиф қилади

ЁҒОЧ-ТАХТА МАТЕРИАЛЛАРИ

ассортиментда

Хизматлар лицензияланган

Тулов - исталган шаклда

Тел. 303-16-46, факс 274-66-77

«UNIKS-STAR» МЧЖ

НАСОСЛАР

чуқурликлар учун ЭЦВ 4, 6, 8, 10 туридаги
дренаж учун ГНОМ туридаги
К туридаги, Консоль

БК туридаги, Вихрли
ЦМК туридаги фекаль
«Андижанец» насоси

«КАСКАД» КЎЗ

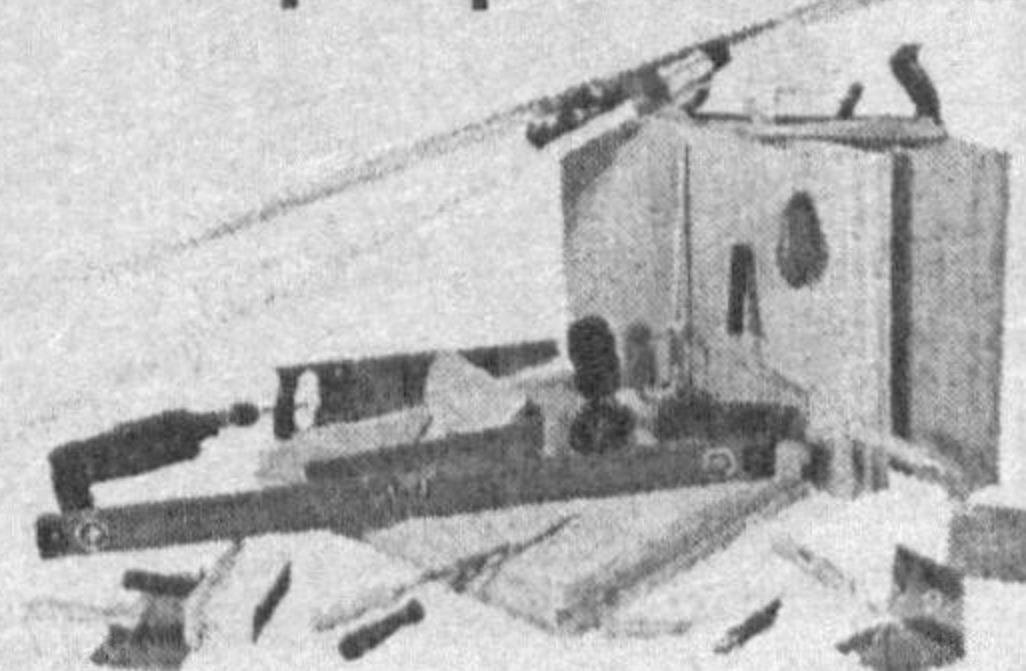
Товар сертификатланган

ТЕЛ.: 253-97-60, 188-98-38, WWW.NASOS.UZ

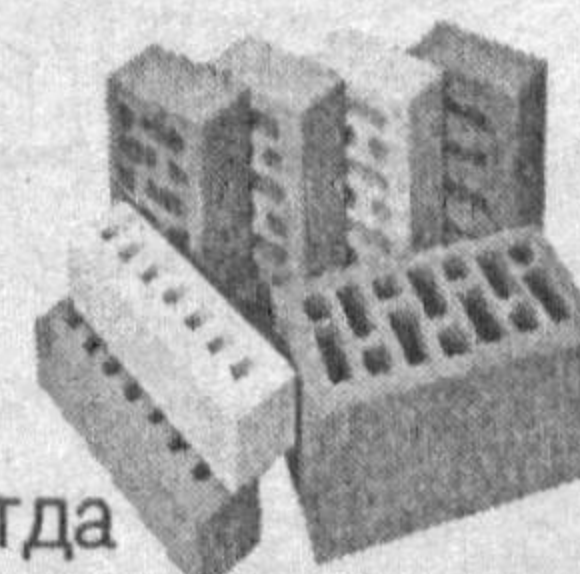
«CHILONZOR ULGURJI SAVDO» МЧЖ

- Гипсокартон учун рух қопламадан профиллар
- Шип учун осма тизимли «Armstrong» плиталари
- Кабель маҳсулот
- Бўёқлар, алиф мой, лок
- Кир ювиш кукуни, совун
- Электродлар
- Кальций карбиди
- Битум, рубероид
- Линолеум
- Куруқ қурилиш аралашмалари
- Алебастр
- Белкураклар, челақлар, болталар
- Мўйқаламлар, валиклар, колерлар
- Кулфлар (ўйма ва осма)
- ПВА елими, КМЦ
- Ёзув-чизув товарлари ассортиментда

Товар
сертификатланган

Шунингдек
500 дан ортиқ
номланишда

Тел.: (8-371) 140 00 12, 140 04 12; (+99897) 334 2233, 434 5250

Манзил: Тошкент ш., Бунёдкор шоҳқўчаси, 42, 109-офис. E-mail: chsu.torg@mail.ru

ТОВАРЛАР ВА ХИЗМАТЛАР БИЗНЕС ПАНОРАМАСИ

TOP

237-51-33

237-47-20

237-47-05

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг

2011 йил 25 февралдаги қарорларига

асосан Бектемир туманидаги тугатилаётган

корхоналар

РЎЙХАТИ

Корхона номи	Қарор рақами
"NOZIMAXON BIZNES" MЧЖ	10-1110/1995
"CHUNWOO	
INTERNATIONAL" MЧЖ	10-1110/1996
"BELLA LUKS" XK	10-1110/1997
"MILDON INTERNATIONAL" MЧЖ	10-1110/1998
"SADOQATLI ARMONXO'JA" XK	10-1110/1999
"BARAKA AGROMASHTRANS" MЧЖ	10-1110/2000
"MASTER BINO TA'MIR	
QURILISH" MЧЖ	10-1110/2001
"OZOD-MUKAMMAL" MЧЖ	10-1110/2002
"ALFA TEXNO SERVIS" MЧЖ	10-1110/2003

Мазкур корхоналарнинг муҳр ва бурчак штамп-
лари бекор қилинади. Кредиторлар даъволарини
тақдим этишлари учун эълон чоп этилган кундан
бошлаб 2 ой муддат белгиланган. Кредиторлар даъ-
волари қуйидаги манзилда қабул қилинади: Тош-
кент ш., Бектемир тумани, Х.Бойқаро кўчаси, 2-уй.
Тел. 295-02-80.

«AMIR-AUDIT» МЧЖ
аудиторлик ташкилоти
28.03.2008 йилдаги 00642-сон лицензия
ЎзР АВнинг 12.01.2005 йилдаги 991-сон гувоҳномаси

Аудиторлик текширувлари
ҳамда МХХС ва БХМС
бўйича малакали
хизматлар
Бухгалтерия ҳисоботи
ва баланс тузиш
CAP ва CIPA сертификатларига
эга аудиторлар керак

Тел. (+99897) 409-04-23, 296-55-78 факс (8371) 296-52-15

“Аудит-ВАРН” МЧЖ
аудиторлик ташкилоти

ЎЗБЕКИСТОННИНГ БУТУН
ХУДУДИДА, БХМС ВА МХХС
БЎЙИЧА ИСТАЛГАН ТУРДАГИ
АУДИТОРЛИК ТЕКШИРУВЛАРИНИ
ЎТКАЗАДИ

128-10

2008 йил 16 майдаги 000172-сон лицензия

Тел.: 8(371) 2762099,
уяли: +998971192248
Тошкент ш., Бунёдкор кўч., 42
Тошкент вил., тел. +998974541664

«NAZORAT-AUDIT» МЧЖ
аудиторлик ташкилоти
ЎзР МВнинг 28.07.2008 йилдаги 00067-сон лицензияси

Барча ҳўжалик юритувчи субъектларда
аудиторлик текширувлари

Ўзбекистон Республикасининг солиқ
ва молия қонун ҳужжатларига мувофиқ
барча консалтинг хизматларини кўрсатамиз

Манзил: Тошкент ш., Гавҳар кўч., 124.
Тел. (8371) 279-47-16. Факс (8371) 279-44-01.
Уяли: (+99897) 402-05-00, 340-98-62,
335-19-67, (+99894) 663-77-74.
E-mail: ltd_nazorat-audit@mail.ru

Вилотлардаги алоқа боғлаш телефонлари:
Нукус (+99861) 357-43-26, Хоразм (+99862) 524-51-55,
Сурхондарё (+99894) 461-32-70, Самарқанд (+99866) 777-01-63,
Наманган (+99869) 258-57-97, Жиззах (+99872) 328-08-00

ЭЪЛОН

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерация-
сининг кенгаши бухгалтерия ҳисобини юритиш,
молиявий-ҳўжалик фаолиятини тартибга келти-
риш мақсадида аудиторлик текширувидан
ўтказиш учун тендер танловини эълон қилади.

Тендер танловида иштирок этиш учун аудиторлик
ташкilotлари ўз таклифлари билан **2011 йил 10 ап-**
релга қадар қуйидаги манзилга мурожаат қилишля-
ри сўралади:

Тошкент шаҳар, Миробод тумани, Бухоро кўчаси,
24-уйга мурожаат этишлари сўралади.

Тел.: 256-78-06, 256-85-66, 252-19-21.
Факс 256-47-97.

ЯШАШ УЧУН ВАГОНЧАЛАР

Ҳар хил турдаги вагончалар
ишлаб чиқариш

Буюртмага асосан

H1614-3

Тел. (+99890) 999-07-06.
E-mail: dima@solar-ct.com

ТОВАРЛАР ВА ХИЗМАТЛАР БИЗНЕС ПАНОРАМАСИ

top 237-51-33
237-47-20
237-47-05

ЭНГ ЯХШИСИНИ ТОП!

УЙДАН ЧИҚМАЙ ТУРИБ
РЕСТОРАН ТАНЛАНГ
www.restoran.uz

Рўйхатлар

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 1 июндаги 10-0916/7844-сонли ҳал қилув қарорига асосан Сергели туманидаги “STAR GENIUS” ХК ва 2010 йил 1 декабрдаги 19746-сонли ҳал қилув қарорига асосан “ZANGIOTA SAVDO INVEST” ХК банкрот деб эълон қилинди. Кредиторларнинг якуний йиғилиши 2011 йил 25 март куни соат 11.00 да Тошкент ш., Сергели тумани, Янги Сергели кўчаси, ба-уйда жойлашган Сергели туман ДСИ биносининг 4-1-хонасида бўлиб ўтади. Барча кредиторлар эълон чиққан кундан бошлаб қуйидаги манзилга мурожаат этишлари мумкин: Тошкент ш., Сергели тумани, 3-мавзе, Янги Сергели кўчаси, ба-уй, Сергели туман ДСИ биноси, 4-1-хона. Тел. 321-16-57.

РЕКЛАМА
237-51-33, 237-47-20, 237-47-05

ЭЪЛОНЛАР	ЭЪЛОНЛАР	ЭЪЛОНЛАР
ИШ Ташкилот кўчмас мулк, ишчи машиналар ва ус- куналарни баҳоловчи мутахассисни ишга қабул қилади. Талаблар: 45 ёшгача бўлган олий техник маълумотли эркак. 103-63-47 телефони орқали мурожаат қилинг. ЮРИДИК ХИЗМАТЛАР «ADVOKAT ELITE». Судларда вакиллик қилиш. Корхоналар, ваколатхоналарни рўйхатдан ўтказиш, қайта ташкил этиш, тугатиш ва уларга юридик хиз- мат кўрсатиш*. Тел.: 281-52-39, 448-74-69. Шартномаларни визалаш, ҳўжалик судида манфа- атларни ҳимоя қилиш, жиноят ишлари бўйича адвокат, корхоналарни рўйхатдан ўтказиш ва қайта рўйхатдан ўтказиш*. Тел. 449-03-03, 244-01-27. Кўчмас мулк бўйича юрист маслаҳатлари. Кадастр*. Тел. 448-74-69. АУДИТОРЛИК ХИЗМАТЛАРИ Аудиторлик, бухгалтерия хизматлари*. Тел.: 370-63-06, 263-77-29. Аудиторлик хизматлари. Арзон*. Тел. 176-23-13. «SHARQIY MASLAK» аудиторлик ташкилоти ауди- торлик текшируви, профессионал хизматларни таклиф этади. Банкрот корхоналарни тугатиш жараёнида қат- нашади*. Тел./факс: 250-37-75. Уяли: 733-17-29. ХИЗМАТЛАР Windows, дастурлар, антивирус. Жойига чиқиш билан.Тел. 585-29-79.	Пардалар, дастурхонлар, чойшаблар, гилофларни каталог бўйича бежирим қилиб тикамиз. Тел. 776-69-10. Антивирус ҳимояси. Жойига чиқиш билан. Тел. 585-29-79. Сервис маркази: компьютерлар, принтерлар, мониторлар – таъмирлаш, тўлдириш. Жойига чи- қиш билан. Тел. 903-73-93. Металл конструкциядан буюмлар тайёрлаймиз. Тўлов – исталган шаклда. Тел. 100-10-81. Компьютерга тез ёрдам. Кафолат. Тел. 585-29-79. Видео-, фотосуратга олиш*. Тел. (+99897) 709-20-17. Компьютерларни таъмирлаш, шахсий компью- терларга техник хизмат кўрсатиш. Windows, дас- турий таъминот ва Интернет ўрнатиш ва созлаш. Жо-йига чиқиш билан. Тел.: (+99897) 450-03-24 Светлана. (+99897) 158-46-10 Сергей. ХАБАР Ҳамза тумани тадбиркорлик субъектларини рўйхатга олиш инспекцияси томонидан 2008 йил 3 ноябрь реестр 002076-07 рақами билан рўйхатга олинган Ҳамза тумани, Бунёдкор 1 пр., 15-уйда жойлашган МЧЖ «DIZAYN ELITE MEBEL» корхона- си (СТИР 300975851) тугатилади. Ўз-ўзини тугатиш тўғрисидаги 14.03.2011 йилдаги 2-сонли қарор. Кредиторлар ва дебиторлар даъволари 1 ой муддатда 128-1169 телефон рақами орқали қабул қилинади.	*Хизматлар лицензияланган.

Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 2010 йил 11 мартдаги қарорларига асосан Олмазор туманидаги тугатилаётган корхоналар РҲИХАТИ

Корхона номи	СТИР	Раҳбар исм-шарифи	Юридик манзили	Қарор рақами
“MUNISA-MUXTOR RIVOJ” ХК	301437815	Г.Иминова	Сағбон, т-24, 39	10-1110/2567
“SAODAT FAYZ” МЧЖ	300428011	О.Раҳимбердиев	1-Гуруч ариқ, 5в	10-1110/2559
“YANA-UNIVERSAL” ХК	300397621	Я.Будагян	Қорақамиш 1/4, 11-15	10-1110/2568
“MOBILE BUSINESS SERVICE” МЧЖ	301607516	Х.Файзуллаев	Мойкўрғон-163	10-1110/2574
“TELEKOM ENGINEERING” МЧЖ	300917503	Ш.Султонхўжаев	Сағбон, т-19, 1	10-1110/2575
“SAFE AND SOUND” ХК	300880267	С.Мирумян	Юнусов кўч., 3-14	10-1110/2576
“ZIYOFAYZ-SAVDO” ХК	205851523	Д.Файзуллаев	Парварийш 3-тор кўч., 15	10-1110/2561
“JAMSHID-JAVOXIR SAVDO” МЧЖ	301516004	Ш.Убайхонова	Сағбон, 10-тор кўч., 7-1	10-1110/2577
“LESSOR ELITE” МЧЖ	301679823	М.Аббасова	Абдурашидов-31	10-1110/2562
“GRAMTEKS” МЧЖ	301608790	Р.Саакян	У.Ширин-136а	10-1110/2566
“ACRONIS-SERVICE” МЧЖ	300678872	М.Кохаров	Қорақамиш 2/4, 11-32	10-1110/2569
“TOSHINSHOAT QURILISHMONTAJ” ХК	206673768	А.Середа	Қорасарой-65	10-1110/2563
“EZOZA-BAXT” МЧЖ	300928379	Б.Ирматов	Форобий-260	10-1110/2565
“ALIZOP PLAST” МЧЖ	301597356	Н.Носиров	Парварийш 1-тор кўч., 4	10-1110/2571
“EAST PRINT MEDIA” МЧЖ	206853227	А.Бойхонов	Тансиқбоев-2, 6-23	10-1110/2560
“FARRUH OMAD SAVDO” ХК	301654245	З.Аблезова	Бозорбоев-39	10-1110/2578
“SHAMSINUR MEDEL” ХК	301514023	К.Мўминов	Мойкўрғон-135	10-1110/2558
“UMBAUB-BIZNES” МЧЖ	206698689	Б.Умаров	Қорақамиш 2/5, 5а-17	10-1110/2572
“MARJONA ISXAKOVA” МЧЖ	301180568	М.Исҳоқов	М.Ғолиб 1-тор кўч., 50	10-1110/2557
“FORUQ OMAD” МЧЖ	205798644	Т.Мирвосилова	Зарқайнар, т-16, 36	10-1110/2571
“PROMBURVOD OSIYO” МЧЖ	300724633	О.Горбунова	Ген.Петров, 1-80	10-1110/2570
“MEDVEJATA” МЧЖ	301304459	Н.Саидов	Олимпия, 5-33	10-1110/2573

Мазкур корхоналарнинг думалоқ муҳр ва бурчак тамгалари ҳамда бирламчи таъсис ҳужжатлари ва давлат рўйхатидан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳномалари бекор қилинади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб 2 ой муддат даво-
мида Олмазор тумани ҳокимияти махсус комиссияси томонидан қабул қилинади. 2 ой мобайнида даъво билан
туман махсус тугатиш комиссиясига мурожаат қилинмаган ҳолда корхоналар белгиланган тартибда давлат
реестридан чиқарилади. Тел.: 227-15-73, 228-68-90, 228-07-54.

Иқтисодий-ҳуқуқий газета

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ХУҚУҚ
СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

ТАЪСИСЧИ “Norma Hamkor” МЧЖ

Газета 2006 йил 26 декабрда
Ўзбекистон Матбуот ва ахборот
агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.

БОШ МУҲАРРИР
ФАРҲОД КҮРБОНБОЕВ

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1
E-mail: gazeta@norma.uz,
normapress@mail.ru
www.norma.uz

Нашр учун масъул:
Нодир Алимов

Муаллифлар фикри доим ҳам таҳририят нуқтаи назарига мос келмавермайд.

Таҳририят огоҳлантирадики, газетамизда мавжуд ахборотдан фойдаланганлик, фойдаланмаганлик ёки мувофиқ
равишда фойдаланмаганлик билан боғлиқ ҳар қандай ҳаракатлар ва/ёки оқибатлар учун таҳририят жавобгар эмас.

Таҳририят муштарийлар билан ёзишиб туриш имкониятига эга эмас.

“Норма маслаҳатчи”да эълон қилинган материалларни тўлиқ ёки қисман кўчириб босиш, электрон ва бошқа
манбаларда кўпайтириш, тарқатишга фақат “Norma” МЧЖ билан тузилган шартнома асосида йўл қўйилади.

Газета таҳририят томонидан тайёрланган диапозитивлар ёрдамида “ТОПРИНТ” МЧЖ
босмаҳонасида босилди (Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1).
Индекс – 186 Буюртма 960 Адади 5340. Баҳоси келишилган нархда
Газета 2011 йил 18 мартда соат 19.30 да топширилади.
ISSN 2010-5223